



6 Şubat depremlerinin sonuçları üzerine nitel bir çalışma¹

A qualitative study on the consequences of the February 6 earthquakes¹

Şeyma Nacar^{a*}  Nadire Karademir^b 

^a Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya, Kahramanmaraş, Türkiye.

^b Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya, Kahramanmaraş, Türkiye.

ORCID: Ş.N. 0000-0002-1009-5838; N.K. 0000-0002-5850-0580

BİLGİ/INFO

Geliş/Received: 03.06.2025

Kabul/Accepted: 24.11.2025

Anahtar Kelimeler:

Deprem
Deprem etkileri
Nitel veri analizi
Dulkadiroğlu
Onikişubat

Keywords:

Earthquake
Earthquake effects
Qualitative data analysis
Dulkadiroğlu
Onikişubat

*Sorumlu yazar/Corresponding author:

(Ş. Nacar) nacarseyma2003@gmail.com

DOI: 10.17211/tcd.1712866



Atf/Citation:

Nacar, Ş., & Karademir, N. (2025). 6 Şubat depremlerinin sonuçları üzerine nitel bir çalışma *Türk Coğrafya Dergisi*, (88), 137-156.

<https://doi.org/10.17211/tcd.1712866>

ÖZ/ABSTRACT

Ülkemiz coğrafi konumu nedeniyle aktif deprem kuşağında yer almakta olup, bu durum tarih boyunca bir dizi büyük depremin yaşanmasına yol açmıştır. Bu çalışma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde oluşturduğu sosyo-ekonomik ve mekânsal faktörleri analiz etmeyi hedeflemektedir. Nitel araştırma metodunda amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen 25 katılımcıya daha önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış mülakat soruları yöneltilmiştir. Elde edilen bulguların içerik analizlerinin yapılması, verilerin kodlanması, temaların oluşturulması ve tablolaştırılmasında MAXQDA 24 programı kullanılmıştır. Deprem teması altında ekonomik, sosyal, çevresel ve mekânsal olmak üzere dört ayrı tema oluşturulmuştur. Depremzedelerin birçoğu evlerini kaybettiğini veya ağır hasarlı olduğu için evlerine giremediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılara göre, deprem sonrası en yaygın görülen maddi kayıplar bina ve altyapı hasarlarıdır. Depremden sonra öne çıkan sosyal faktörler incelendiğinde, “beklenti” ve “önlemlerin alınması” faktörünün önemli olduğu görülmektedir. Katılımcılar, depremden sonra kent yapısının değiştiğini, kentsel hafızanın yok olduğunu ve özellikle kent merkezinin tanınmaz şekilde yeniden tasarlandığını belirtmişlerdir. Deprem sonrası bilgi akışının sağlanması ve iletişim kanallarının güçlendirilmesi, halkın afet durumunda ne yapması gerektiğine dair bilgilendirilmesi açısından önemlidir. Asrın felaketi sonrasında yeniden yapılandırma ve kentsel dönüşüm projeleri, yerel halkın yaşam biçimleriyle uyumlu hale getirilmelidir.

Due to its geographical location, Turkey lies within an active seismic zone, which has led to a series of major earthquakes throughout history. This study aims to analyze the socio-economic and spatial factors resulting from the February 6, 2023 Kahramanmaraş-centered earthquakes, specifically focusing on the districts of Dulkadiroğlu and Onikişubat. Within the qualitative research methodology, semi-structured interview questions prepared in advance were posed to 25 participants selected through purposive sampling. The data obtained were analyzed using content analysis, with coding, theme generation, and tabulation processes conducted via the MAXQDA 24 software. Under the overarching theme of “earthquake,” four sub-themes were identified: economic, social, environmental, and spatial factors. Many of the earthquake survivors reported having lost their homes or being unable to enter them due to severe damage. According to the participants, the most common material losses following the earthquake were damage to buildings and infrastructure. When examining the prominent social factors that emerged after the disaster, the concepts of “expectation” and “taking precautions” were found to be of significant importance to the interviewees. Participants also indicated that the urban structure had changed after the earthquake, urban memory had been erased, and particularly the city center had been redesigned to the point of being unrecognizable. Ensuring effective information flow and strengthening communication channels in the aftermath of the earthquake are essential for informing the public about the appropriate actions to take in disaster situations. In the wake of what has been described as the disaster of the century, reconstruction and urban transformation projects should be aligned with the lifestyles of the local population.

¹ Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Nacar'ın (2025) “Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin (Dulkadiroğlu-Onikişubat ilçeleri) Sosyo-ekonomik ve Mekânsal Etkilerinin İncelenmesi” başlıklı doktora tezinin bir bölümünden faydalanılarak üretilmiştir.

² This study was produced by utilizing a section of Dr. Şeyma Nacar's (2025) doctoral dissertation titled ‘An Examination of the Socio-economic and Spatial Impacts of the Kahramanmaraş-Centered Earthquakes (Dulkadiroğlu–Onikişubat Districts)’.

Extended Abstract

Introduction

An earthquake is a seismic wave resulting from the sudden release of energy in the Earth's crust. These events are natural disasters that can cause significant damage and loss of life on the surface. Earthquakes occur with varying frequency in different regions around the world, and this is directly related to the structural characteristics of the Earth's crust. The February 6, 2023 Kahramanmaraş earthquakes had profound socio-economic and spatial impacts on Turkey, necessitating a comprehensive examination of their consequences. These earthquakes resulted in catastrophic loss of life and extensive material damage, with the death toll exceeding 50,000, making it one of the deadliest earthquakes of the 21st century. The earthquake severely affected vulnerable populations, including women, children, and the elderly. The long-term consequences of this disaster extend to psychological and social impacts that are expected to persist for years. Post-earthquake geotechnical assessments revealed ground displacements of up to 6.9 meters and significant soil deformations in certain areas. These conditions further complicated rescue efforts due to the instability of the terrain and the questionable integrity of existing structures. The Kahramanmaraş-centered earthquakes exposed critical weaknesses in Turkey's disaster preparedness and construction practices, resulting in substantial loss of life and widespread structural damage. The scale of the catastrophe underscores the necessity of adhering to safety standards and highlights the importance of enhancing societal resilience against future seismic events. It also necessitates a comprehensive approach to recovery and reconstruction.

Data and Method

The aim of this study is to comprehensively analyze not only the physical impacts of earthquakes but also their long-term effects on social, economic, and spatial dynamics. One of the primary objectives is to examine the socio-economic and spatial factors resulting from the February 6, 2023 Kahramanmaraş-centered earthquakes in the districts of Onikişubat and Dulkadiroğlu. By identifying the underlying causes of the losses experienced in these districts, the study seeks to contribute to the development of more effective intervention strategies for similar disasters in the future. A key research question concerns the socio-economic losses caused by the earthquakes and their effects on social relations and individuals' psychological well-being. In this study, a qualitative research design was employed, utilizing semi-structured interviews as the primary data collection technique. The study group consisted of participants selected through purposive sampling. The data collected were analyzed using thematic analysis. The content analysis of the research findings, including data coding, theme development, and tabulation, was carried out using the MAXQDA 24 software.

Results and Discussion

The loss of homes and workplaces following the earthquake disaster has led to a deterioration in the financial situation of survivors and has negatively affected their mental health. Adapting to a new reality introduces additional stress factors,

which can further complicate the recovery process. Interviewees reported that rental prices increased drastically after the earthquake, and that people became less empathetic during a time of widespread economic hardship. They described the post-disaster period as a time when purchasing power was virtually nonexistent, yet many individuals significantly inflated prices sometimes tripling them exacerbating the financial strain on survivors. The analysis of socio-cultural factors that emerged after the earthquake reveals that the theme of "expectation" was of significant importance to the interviewees. Numerous factors have influenced social perception in the aftermath of the disaster. Examining these factors is essential for understanding individuals' post-traumatic recovery processes and the reshaping of social relationships. Social support systems provided after the earthquake play a critical role in the psychological recovery of individuals coping with trauma. When examining the environmental problems experienced in the study area after the earthquake, the issue of 'air and water pollution' comes first. Additionally, the interviewees mentioned that people living in tents and container cities did not pay attention to their waste. Another environmental problem experienced after the earthquake is hygiene and cleanliness. When the damage assessment of the earthquake victims' houses is examined, it is seen that the interviewees mostly referred to 'heavily damaged' structures. Upon examining the condition of heavily damaged houses, it was understood that their structural integrity was lost and safe use was not possible. The interviewees stated that there were buildings requiring urgent demolition and that safety cordons had been put in place. The factors affecting post-earthquake place preference are shaped by variables such as the trauma experienced by individuals, social conditions, economic status, and the state of local infrastructure. Regarding place preference, the factor of 'the building having fewer floors' has been the most emphasized. In the districts of Dulkadiroğlu and Onikişubat, efforts and initiatives should focus on reconstruction after the earthquake to establish a more resilient urban structure that is less vulnerable to risk. While evaluating the city center before and after the earthquake, great importance should be given to integrated solutions in areas such as public safety, transportation, and social services.

1.Giriş

Deprem, yer kabuğundaki bir kırılma veya kayma nedeniyle meydana gelen sarsıntılardır. Bu olay, yer kabuğundaki gerilimin belirli bir düzeyde birikmesi sonucu meydana gelen ani bir salınım ile oluşmaktadır. Deprem, yer kabuğundaki ani enerji boşalması sonucu meydana gelen sismik dalgalardır. Bu olaylar, yer yüzeyinde büyük hasarlara ve can kaybına yol açabilen doğal afetlerdir. Depremler, dünya genelinde farklı sıklıklarla meydana gelir ve bu durum, yer kabuğunun yapısal özellikleri ile doğrudan ilişkilidir. Doğal bir olgu olarak insan yaşamını derinden etkileyen olaylardır. Bu nedenle, depremlerin nedenleri, etkileri ve önleme stratejileri hakkında bilgi sahibi olmak önem arz etmektedir (Nalbantoğlu, Çalışkan, Akdağ & Toklucu, 2024). Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla tarih boyunca birçok yıkıcı deprem yaşamıştır. Ülkenin sismik aktivitesi, yer altındaki fay hatlarının hareketliliği ile doğrudan ilişkilidir (Demir, 2023). Türkiye'de meydana gelen depremler hem can kaybı hem de ekonomik kayıplar açısından büyük etkilere yol açmaktadır. Bu

depremler sonrası şehirlerin fiziksel yapıları ciddi şekilde zarar görmüş ve afet sonrası kurtarma ve yeniden inşa süreçleri büyük maliyetler gerektirmiştir (Gözükızıl & Tezcan, 2023). Ülke topraklarının yaklaşık %92'si deprem riski altında bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin Alp-Himalaya deprem kuşağında yer almasıyla da ilişkilidir; bu kuşak, dünya genelindeki depremlerin %17'sine denk gelmektedir (Alemdar & Caymazer, 2018). Deprem riski, yapıların sismik davranışları ve bu yapıların deprem sırasında maruz kalacağı hasar seviyeleri ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'deki yapı stokunun büyük bir kısmı, deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edilmemiştir. Özellikle kırsal alanlarda, mühendislik hizmeti almayan binaların sayısı oldukça fazladır. Bu durum, kentsel dönüşüm projelerinin önemini artırmaktadır. Yetkili kamu kurumları, deprem riski yüksek olan bölgelerde dönüşüm planlamaları yaparak, en acil ihtiyaç duyulan mahallelerden başlayarak öncelik sıralaması oluşturmakta ve bu sıralama için güvenilir veri ve değerlendirme yöntemleri kullanmaktadır (Dişkaya & Emir, 2021; Hancılar, Şeşetyan & Çaktı, 2019). Tarihsel bağlamda Türkiye, sosyo-ekonomik kırılganlıklar nedeniyle daha da kötüleşen çevresel zorluklarla karşı karşıya bir ülke olarak kabul edilmekte ve bu durum yeterli afet hazırlık girişimlerini gerektirmektedir (Çoban, Sözbilir & Göktaş, 2017). Ayrıca, depremlerin ardından etkili kriz iletişimi ve koordineli müdahale stratejilerine duyulan ihtiyaç açıkça görülmektedir. (Nalbantoğlu vd., 2024). Jeolojik açıdan en aktif deprem kuşağı üzerinde yer alan Türkiye'de; Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı olarak adlandırılan 3 büyük fay hattı bulunmaktadır. Söz konusu fay hatlarının geçtiği kuşaklar ve yakın çevreleri birinci derece deprem bölgesi olarak kabul edilirken, bu fay hatlarından uzaklaştıkça bölgeler ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci derecede deprem bölgesi olarak adlandırılmaktadır. Birinci deprem bölgesi, en yüksek sismik aktiviteye sahip olan bölgedir ve genellikle büyük depremlerin meydana geldiği yerlerdir. Bu bölge, özellikle Kuzey Anadolu Fay Hattı boyunca yer alan illeri kapsamaktadır. İstanbul, İzmit, Adapazarı ve Bolu gibi şehirler bu bölge içinde yer almakta olup, geçmişte büyük depremler yaşamıştır. Bu bölgedeki depremlerin büyüklüğü genellikle 6,0 ve üzeri olmaktadır ve bu durum, yapıların depreme dayanıklılığını artırma gerekliliğini ortaya koymaktadır. İkinci deprem bölgesi ise, birinci bölgeye göre daha az sismik aktivite göstermektedir ancak yine de önemli bir risk taşımaktadır. Cumhuriyetten bu yana çok büyük depremlere ev sahipliği yapan ülkemizde çok fazla insan hayatını kaybetmiştir. 1939 Erzincan depremi (7,9 büyüklüğünde) ve 1992 Erzincan depremi, bu büyük depremler arasında yer almakta olup, önemli can ve mal kayıplarına neden olmuştur (Doıran, 2023). Türkiye'de geçmişte yaşanan büyük depremler arasında 1999 Kocaeli ve Düzce depremleri, 2010 Elâzığ depremi, 2011 Van depremi ve 2020 İzmir depremi bulunmaktadır. En fazla ölümlle sonuçlanan Kahramanmaraş merkezli depremler (2023), Türkiye tarihinin en yıkıcı depremleri arasında sayılmaktadır (Tablo 1).

6 Şubat depremleri Türkiye'nin üzerinde derin sosyo-ekonomik ve mekânsal etkilere sahip olmuş ve bunların etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesini gerektirmiştir. Bu depremler felaket düzeyinde can kaybına ve maddi hasara yol açmış, ölüm sayısı 50.000' i aşmış ve bunu 21. yüzyılın en ölümcül depremlerinden biri yapmıştır (Dal Zilio & Ampuero, 2023). Kahramanmaraş merkezli depremler, fiziksel yıkımın ötesinde,

sosyo-ekonomik yapıları derinden etkilemiş, mekânsal düzenin yeniden inşa edilmesi gerektiği gerçeğini ortaya koymuştur. Evlerin ve işyerlerinin yıkılmasıyla ciddi ekonomik kayıplar yaşanmış ve çalışmalar toplam mali kaybın milyarlarca dolara ulaşabileceğini göstermektedir. Depremin etkileri uzun vadeli ve çok katmanlı olduğu için, bu etkilerin doğru bir şekilde anlaşılması ve analiz edilmesi gerekliliği doğmuştur. Deprem çalışmalarının önemi, doğal afetlerin toplum üzerindeki yıkıcı etkilerini azaltma ve bu tür olaylara hazırlıklı olma durumundan kaynaklanmaktadır. Altyapının tahrip edilmesi ve ardından enkazın uygunsuz şekilde bertaraf edilmesiyle ilişkili potansiyel sağlık ve çevre riskleriyle önemli zorluklar ortaya çıkmıştır. Kahramanmaraş depremleri, anlık olarak 7,7 ve 7,6 büyüklüğünde iki büyük depremi içermektedir. İlk deprem 04.17'de, ikincisi ise 13.24'te meydana gelmiştir. Bu depremler, Kahramanmaraş, Hatay, Malatya, Gaziantep, Kilis, Adıyaman, Şanlıurfa, Adana, Diyarbakır ve Elâzığ da dâhil olmak üzere Türkiye'deki 11 ilde yıkıcı etkilere sahip olmuş ve 16 milyondan fazla insanı etkilemiştir (Yılmaz, Karakayalı, Çetin, Eroğlu, Dikme & Akoğlu, 2023; Terzi & Dündar, 2023). Bu felaket, Türkiye tarihindeki en büyük felaketlerden biri olarak tanımlanmış olup, 1999 Marmara depremi gibi önceki depremlerin yarattığı yıkımı geride bırakmıştır (Karasözen vd., 2023; Atmaca, 2023). Türkiye'nin yerleşik deprem yönetmeliklerine rağmen yapı kodlarına uyulmaması, yıkımın boyutunu etkilemiştir (Doğan, 2023). Deprem, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar da dâhil olmak üzere savunmasız nüfusu ciddi şekilde etkilemiştir. Bu felaketin uzun vadeli sonuçları, psikolojik ve sosyal etkilerin yıllarca devam etmesine kadar gitmektedir (Yılmaz vd., 2023; Galasso & Opabola, 2024). Depremler sonrasında yapılan jeoteknik değerlendirmeler, bazı bölgelerde 6,9 metreye kadar ulaşan yer değiştirmeleri ve önemli zemin deformasyonları olduğunu ortaya koymuştur (Gkougkoustamos, 2023; Hussain, Kalaycıoğlu & Milliner, 2023). Sarıgül (2023)'ün çalışmasına göre, depremler sonrası sosyal destek uygulamaları, söz konusu bölgedeki bireylerin hayatta kalma ve iyileşme süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, bu tür felaketler, bireyler arasında sosyal bağları güçlendirirken, aynı zamanda yeni sosyal yapılar ve destek ağları da oluşturabilir (Türkcan vd., 2023). Dilekli Karatay & Çilmi (2024)'nin çalışmasında, depremlerin neden olduğu zorunlu göçler, bireylerin yaşam tarzını, sosyal ağlarını ve hatta kimliklerini etkileyen karmaşık sosyal dinamikler oluşturmaktadır. Bu göçler, sadece fiziksel yer değiştirme olarak kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin yeniden inşa edilmesi sürecini de beraberinde getirmektedir. Kahramanmaraş merkezli depremler birçok alanı etkilediği gibi toplumsal hafızada yoğun değişimlere yol açmıştır. Bu sebepten kentsel planlamada önemli bir rol oynamıştır. Arce vd. (2024) çalışmalarında kültürel kimlik, turizm ve mirasın korunması arasındaki karmaşık etkileşim, daha fazla afete dayanıklı kültürel miras uygulamalarına yönelik önerilerde buldukları gibi, gelecekteki afetlere karşı dayanıklılığı artırırken kültürel öneme saygı gösteren yeniden inşa ortak bir çabaya ihtiyaç duyulduğunu vurgulamışlardır. Dişkaya & Emir'in (2021) çalışmasında, İstanbul'un kentsel dönüşüm sürecinin, deprem riski nedeniyle öncelikli hale geldiği belirtilmektedir. Bu dönüşüm hem ekonomik kayıpların azaltılması hem de sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Kentsel dönüşüm, kapsamlı ve bütünlük (entegre) bir eylem olarak, bir çalışma alanının ekonomik, fiziksel, sosyal ve mekânsal boyutlarının yeniden canlandırılması olarak adlandırılmıştır.

Tablo 1. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yaşanan büyük depremler (Peker & Şanlı, 2022:138).**Table 1.** Major earthquakes in the history of the republic of Türkiye (Peker & Şanlı, 2022:138).

Tarih	Yer	Büyüklik	Ölü Sayısı
26.12.1939	Erzincan	7.9	32.962
20.12.1942	Tokat (Erbaa)	7.0	3.000
26.11.1943	Kastamonu (Tosya)	7.2	2.824
01.02.1944	Bolu (Gerede)	7.2	3.959
13.08.1951	Çankırı (Kurşunlu)	6.9	52
18.03.1953	Balıkesir (Gönen)	7.4	265
26.05.1957	Bolu (Abant)	7.1	52
06.10.1964	Balıkesir (Manyas)	7.0	73
19.08.1966	Muş (Varto)	8.0	2.964
22.07.1967	Adapazarı	7.2	89
28.03.1970	Kütahya (Gediz)	7.2	1.086
24.11.1976	Van (Çaldıran)	7.2	3.840
17.08.1999	Kocaeli (Gölcük)	7.4	17.479
12.11.1999	Düzce	7.2	895
23.10.2011	Van	7.2	644
24.01.2020	Elâzığ (Sivrice)	6,8	41
30.10.2020	İzmir	6,6	119
06.02.2023	Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan)	7,7 ve 7,6	Yaklaşık 53.000

2. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Bu çalışmanın amacı, depremlerin yalnızca fiziksel etkilerini değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve mekânsal dinamikler üzerindeki uzun vadeli etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerinin üzerinde oluşturduğu sosyo-ekonomik ve mekânsal faktörleri analiz etmek bu çalışmanın temel hedefleri arasındadır. Bireylerin ekonomik durgunluk dönemlerinde iş güvencesinin azalması sonucu ruh sağlıklarının olumsuz yönde etkilenmesinin detaylı olarak analiz edildiği bu çalışma, diğerlerinden bu yönüyle ayrılmaktadır. Çalışma alanındaki ekonomik alım gücü düşük bireylerin depresyon riski daha yüksek bulunmuş, bu süreçteki belirleyici faktörlerin mekânsal dağılımı incelenmiştir. Bu çalışma, Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde sosyal, ekonomik ve mekânsal olarak yaşanan kayıpların nedenlerini ortaya koyarak, gelecekte benzer afetlere karşı daha etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesine zemin hazırlamayı hedeflemektedir. Depremler, çalışma alanındaki ekonomik faaliyetleri, iş gücü piyasasını ve sosyal yapıyı doğrudan etkilemektedir. Depremin istihdam, gelir dağılımı, göç hareketleri, eğitim ve sağlık sistemleri üzerindeki etkileri incelenerek, bölgesel kalkınma politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunulacaktır. Ayrıca bu çalışma, Kahramanmaraş merkezindeki kentsel dokunun nasıl değiştiğini, yerleşim alanlarının nasıl etkilendiğini ve yeniden yapılanma sürecinin nasıl şekillendiğini analiz etmesiyle özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Araştırma sorularının belirlenmesi sürecinde, sosyal gerçeklik bilgilerinin dikkate alınması, sürecin işleyişi ve verilerin incelenmesi önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca araştırma sorularının belirli bir temada geniş kapsamlı olmasını, programlamaya odaklanmasını sağlayarak, daha fazla bilgi analizi yapılması istenmiştir. Araştırma sorularının belirlenmesi sürecinde, literatür taraması yapmak da oldukça önemlidir. Çalışma kapsamında oluşturulan sorular aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Kahramanmaraş merkezli depremler, yerel ekonomik

faaliyetleri nasıl etkilemiştir?

- Depremin ardından demografik yapıda nasıl bir değişim meydana gelmiştir?
- Depremler, fiziksel çevre ve mekansal düzen üzerinde ne tür etkiler yaratmıştır?
- Depremin sosyal yapılar ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkileri nelerdir?
- Deprem sonrası afet yönetimi ve yeniden yapılanma süreçleri ne kadar etkili olmuştur?

2.1. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerini kapsayan görüşme formunda yer alan sorular çerçevesinde şekillenmiştir. Veri toplama sürecinde katılımcılara ulaşma ve araştırma sorularını uygulama noktasında gönüllü ve istekli olmaları istendiğinden bir problem yaşanmamıştır. Ancak kullanılan yöntemden kaynaklı bazı sınırlılıklar söz konusudur. Bunlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **Zaman ve Kaynak Gereksinimi:** Nitel araştırma yönteminde verilerin ayrı ayrı toplanması ve derinlemesine analiz edilmesi uzun bir süreç gerektirir. Bu nedenle, bu yöntem diğer araştırma yöntemlerine kıyasla daha fazla zaman alabilmektedir (Creswell & Plano Clark, 2018).
- **Temsil Gücünün Sınırlılığı:** Nitel veriler genellikle daha küçük örneklem gruplarından oluştuğu için bu durum genel geçer sonuçlar çıkarmayı zorlaştırabilir.
- **Araştırmacının Tarafılığı:** Nitel veri toplama sürecinde, araştırmacının kişisel görüşleri ve yorumları verileri etkileyebilir, bu da sonuçların objektifliğini azaltabilir (Maxwell, 2013).

3. Metodoloji

Metodoloji, programlama yönteminin gerçekleştirilmesi için gerekli adımlar ve bu adımların nasıl uygulanabileceğini gösteren sistematik bir yaklaşımdır. Bu çalışma, olguları derinleme-

anlamayı ve katılımcıların deneyimlerini kendi bağlamları içinde değerlendirmeyi amaçladığından nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, bireylerin yaşantılarını, anlamlandırma biçimlerini ve sosyal gerçekliklerini yorumlamaya odaklanan esnek ve keşfedici yaklaşımlardır (Creswell & Plano Clark, 2018). Nitel araştırma metodu, sosyal bilimler alanında derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Genellikle katılımcıların deneyimlerini, hislerini ve bakış açılarını keşfetmek amacıyla yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış görüşmeler, gözlemler ve belge analizi gibi tekniklerle gerçekleştirilir (Tunçalp, 2021). Amaç, konuya ilişkin özü ve derinliği anlamaktır (Özgen, 2016). Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanmıştır. Çalışma grubunu ise amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen katılımcılar oluşturmaktadır. Bu çalışmanın uygulanması için etik kurul izin belgesi alınmıştır. "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunda 29.03.2023 tarihinde E. 204167 sayı numarası ile kurul kararı alınmıştır. Araştırmanın her aşamasında katılımcıların kimliklerinin gizliliğini korumak üzere gereken önlemler alınmıştır. Depremzedelerle gerçekleştirilen mülakat sorularında görüşmeciler tanımlanırken ve elde edilen bulgular sunulurken depremzedelere tanımlanan gerçek isimlerini çağrıştırmayacak kod isimler kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada yer alan tüm görüşmeciler araştırmaya ilişkin sözlü ve yazılı olarak bilgilendirilmiş, gönüllü katılım formları aracılığıyla yazılı onayları alınmıştır. Nitel verilerde temalar ve kodlar oluşturularak tematik analiz gerçekleştirilmiştir. Tematik analiz, nitel araştırma yöntemleri arasında yaygın olarak kullanılan bir analiz yöntemidir. Bu yöntem, belirli bir konuda tekrarlayan kalıpları, temaları veya hesaplamaları yapmak, analiz etmek ve raporlamak gibi işlem adımlarını içerir. Tematik analizin temel eylemleri arasında verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, temaların gözden geçirilmesi ve bu temaların raporlanması yer almaktadır. Braun ve Clarke'a göre tematik analiz altı aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, araştırmacının veri setini dikkatlice incelemesi ve verilerin genel bir anlayışının geliştirilmesidir. Bu aşamada, verilerin içeriği, bağlamı ve potansiyel temaları hakkında bir ön değerlendirme yapılmaktadır. İkinci aşamada, verilerden anlamlı parçalar (kodlar) çıkarılır. Bu kodlar, verilerin belirli özelliklerini veya temalarını temsil eder ve araştırmacının verilerle daha derin bir etkileşim kurmasına olanak tanır. Üçüncü aşama, oluşturulan kodların bir araya getirilerek daha geniş temaların tanımlanmasıdır. Bu aşamada, kodlar arasındaki ilişkiler incelenir ve benzerlikler veya farklılıklar dikkate alınarak temalar oluşturulur. Dördüncü aşama,

belirlenen temaların geçerliliği ve tutarlılığı değerlendirilir. Bu aşama, temaların veri setinin tamamını yansıtmayı yansıtmadığını kontrol etmek için önemlidir. Araştırmacı, temaların veri seti ile ne kadar uyumlu olduğunu gözden geçirirler. Beşinci aşama, her bir temanın net ve anlamlı bir şekilde adlandırılmasıdır. Bu aşamada, temaların içeriği ve araştırmanın bağlamı göz önünde bulundurularak uygun isimler verilir. Son aşama, analiz edilen verilerin ve belirlenen temaların raporlanmasıdır. Araştırmacı, bulgularını açık ve anlaşılır bir şekilde sunarak, temaların nasıl ortaya çıktığını ve bu temaların araştırma sorusuyla nasıl ilişkili olduğunu açıklamaktadırlar (Braun & Clarke, 2019) (Tablo 2).

3.1. Çalışma Grubu

Nitel araştırma metodunda çalışma grubu, araştırmacının amacına ve kapsamına bağlı olarak belirlenir ve araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Nitel araştırmalarda çalışma grubunun seçimi, genellikle belirli bir deneyimi, görüşü veya durumu temsil eden katılımcılardan oluşur (Gürbüz & Şahin, 2018). Katılımcılar, amaçlı örnekleme (purposeful sampling) yöntemiyle seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına en uygun bilgi sağlayabilecek bireyleri belirlemeyi hedeflemektedir (Patton, 2002). Katılımcılar, belirlenen ölçütler (örneğin; yaşadığı yer, deneyim süresi, mesleki bilgi, olayla ilişkisi vb.) doğrultusunda seçilmiştir. Katılımcı sayısı, veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar belirlenmiştir. Ayrıca nitel veri toplama süreçlerinde, büyük sayıda ve seçkisiz örnekleme seçimin değil veri doygunluğunun belirleyici olduğu da belirtilen bir diğer husustur (Creswell & Clark, 2018). Çalışma kapsamında Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçelerinde yaşayan 25 depremzedeye yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Bu bağlamda 25 kişiyle görüşme yapılmasının temel gerekçesi, araştırma konusuyla ilgili veri doygunluğuna ulaşılması ve farklı bakış açılarının yeterli çeşitlilikle temsil edilebilmesidir. Nitel araştırmalarda görüşmeci sayısını önceden kesin bir biçimde belirlenmek yerine, veriler tekrarlanmaya ve yeni bilgi üretmeye başladığında veri doygunluğuna ulaştığı kabul edilir. Bu çalışmada yapılan görüşmeler sonucunda, benzer temaların tekrar etmeye başladığı ve yeni bilgiye ulaşmanın zorlaştığı görülmüş; bu nedenle örneklem sayısı yeterli kabul edilmiştir. Veri toplama sürecinde artık yeni bir bilgi elde edilemediği noktada, çalışma grubu yeterli büyüklüğe ulaştığı düşünülerek görüşmeler sonlandırılmıştır. Elde edilen bilgiler not alındığı gibi ses kayıt cihazı ile de kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler her bir katılımcıyla ayrı ayrı 40'ar dakika sürmüştür. Demografik özellikler, mülakatların analizinde sosyo-ekonomik veya mekânsal etkilerin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Depremden farklı sosyal ve ekonomik grupların nasıl etkilendiğini görmek

Tablo 2. Tematik analizin aşamaları (Braun & Clarke, 2019, 87).

Table 2. Stages of thematic analysis (Braun & Clarke, 2019, 87).

Aşama	Sürecin Açıklaması
1. Veriye Aşına Olmak	Deşifre işleminin araştırmacı tarafından yapılması.
2. Kodların Oluşturulması	İncelenen konuya ilişkin anlamlı sayılabilecek bir bilgiye karşılık gelir.
3. Temaları Aramak	Tekil kodlar yerine genel temalar üzerine yoğunlaşmaktadır.
4. Temaların Gözden Geçirilmesi	Temaların hem kodlanmış alıntılarla hem de tüm veri setiyle ilişkili olarak kontrolünü sağlar.
5. Temaların Tanımlanması ve İsimlendirilmesi	Her bir temanın kısa bir özeti, vurucu ve bilgilendirici bir isim oluşturulur.
6. Raporlaştırılması	Analizin araştırma sorusu ve literatür ile ilişkilendirilerek raporun oluşturulması.

ve bu grupların deneyimlerinin kıyaslanması için önemli ipuçları sağlamaktadır. Demografik bilgiler incelendiğinde, 25 katılımcının 14'ü doğma büyüme Kahramanmaraşlı olduğu, 2'sinin Adana, 2'sinin Osmaniye, 2'sinin Gaziantep, 1'inin Elâzığ, 1'inin Konya, 1'inin Kayseri, 1'inin Amasya ve 1'inin Adıyamanlı olduğu ifade edilmiştir. 11 kişi Kahramanmaraş'a mes-

leklerinden dolayı geldiklerini ve üç yıldan daha uzun süredir burada yaşadıklarını belirtmiştir. 14'ü erkek, 11'i kadın olup, 16'sı evli, 9'u ise bekâr olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların çoğunluğu 30 yaşın üzerinde ve lisans mezunudur. Bunun dışındaki kişilerin lise, ön lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların demografik yapısı.

Table 3. Demographic structure of interviewees.

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Meslek	Memleket
K-1	Erkek	28	Lisansüstü	Bekâr	Öğrenci	Kahramanmaraş
K-2	Erkek	22	Lisans	Bekâr	Garsonluk	Kahramanmaraş
K-3	Kadın	32	Lisansüstü	Evli	Akademisyen	Osmaniye
K-4	Kadın	30	Lisans	Bekâr	Öğretmen	Adıyaman
K-5	Kadın	41	İlkokul	Evli	Ev hanımı	Kahramanmaraş
K-6	Erkek	39	Lisans	Evli	İşletmeci	Kahramanmaraş
K-7	Erkek	36	Lisansüstü	Evli	Öğretmen	Elâzığ
K-8	Erkek	30	Lisans	Bekâr	Polis memuru	Gaziantep
K-9	Erkek	43	Lisans	Evli	AFAD Görevlisi	Adana
K-10	Erkek	34	Lisans	Evli	Jeoloji Mühendisi	Gaziantep
K-11	Erkek	23	Lisans	Bekâr	Askeri Personel	Kahramanmaraş
K-12	Kadın	25	Lisans	Bekâr	Mühendis	Kahramanmaraş
K-13	Kadın	27	Lisans	Evli	Öğretmen	Kahramanmaraş
K-14	Kadın	41	Lisans	Evli	Hemşire	Konya
K-15	Erkek	39	Lisans	Evli	AFAD Görevlisi	Osmaniye
K-16	Kadın	32	Lisans	Evli	Network marketing	Kahramanmaraş
K-17	Kadın	53	İlkokul	Evli	Ev hanımı	Kahramanmaraş
K-18	Erkek	58	Lisans	Evli	Emekli	Kahramanmaraş
K-19	Kadın	45	Lise	Evli	Temizlik işçisi	Kahramanmaraş
K-20	Erkek	37	Lisans	Bekâr	Memur	Amasya
K-21	Kadın	51	Ortaokul	Evli	Terzi	Adana
K-22	Erkek	68	Lisans	Evli	Eczacı	Kahramanmaraş
K-23	Kadın	36	Lise	Boşanmış	İşletmeci	Kahramanmaraş
K-24	Erkek	25	Lisans	Bekâr	Öğrenci	Kayseri
K-25	Erkek	42	Lisansüstü	Evli	Avukat	Kahramanmaraş

3.2. Veri Toplama Aracı

Nitel araştırma metodunda veri toplama araçları, araştırmanın amacına ve kapsamına bağlı olarak seçilen çeşitli yöntemleri içermektedir. Bu araçlar, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını derinlemesine anlamak için kullanılır. Nitel araştırmalarda en yaygın kullanılan veri toplama araçları arasında yarı yapılandırılmış görüşmeler, odak grup görüşmeleri, gözlem ve belge analizidir. Bu çalışmada, nitel araştırmalarda sıkça tercih edilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmacı, konu ile ilgili önceden hazırlanmış olduğu sorularla derinlemesine görüşmeler yapmıştır. Yarı yapılandırılmış yaklaşımla, katılımcıların düşüncelerini daha özgürce ifade etmelerine olanak tanımakta ve araştırmacıya derinlemesine veri toplama imkânı sağlamaktadır (Koç & Geçit, 2021). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, araştırma sürecinin şeffaflığı ve inandırıcılığı ile sağlanmaktadır. Bu çalışmada güvenilirliği artırmak amacıyla katılımcı doğrulaması (member checking) yapılmış, elde edilen temalar katılımcılarla paylaşılmıştır. Veri çeşitliliği (triangülasyon) sağlamak amacıyla farklı katılımcı gruplarından veriler toplanmış ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmacı, sürecin bütün aşamalarında kendi öznelliğinin farkında olabilmek için refleksif notlar tutmuş ve olası

önyargıların etkisini en aza indirmeye çalışmıştır. Bu stratejiler, elde edilen bulguların güvenilirliğini güçlendirmiştir.

3.3. Nitel Veri Analizi

Nitel veri analizi, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak toplanan verilerin sistematik bir şekilde incelenmesi ve yorumlanması sürecidir. Bu analiz türü, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını anlamak için derinlemesine bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Nitel veri analizi, genellikle içerik analizi, tematik analiz, söylem analizi gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilir (Çelik vd., 2020). Nitel veri analizi süreci, birkaç aşamadan oluşur. İlk olarak, toplanan verilerin dikkatlice incelenmesi gerekmektedir. Bu aşamada, araştırmacılar verilerdeki önemli noktaları ve örüntüleri belirlemeye çalışır. Verilerin anlamlandırılması ve yorumlanması açısından kritik bir adımdır. İkinci aşama, verilerin kodlanmasıdır. Kodlama, verilerdeki belirli kavramların veya temaların tanımlanması ve sınıflandırılmasıdır. Bu aşama, araştırmacının verilerle etkileşimini artırır ve analiz sürecinin derinleşmesini sağlamaktadır. Bu tür bir yaklaşım, verilerin daha sistematik bir şekilde ele alınmasını sağlar. Üçüncü aşama, belirlenen temaların gözden geçirilmesi ve geçerliliğinin kontrol edilmesidir. Araştırmacılar, oluşturulan te-

maların verinin bütününe yansıtıp yansıtmadığını değerlendirirler. Bu aşama, nitel veri analizi sürecinin güvenilirliğini artırmak için önemlidir. Braun & Clarke (2019) çalışmasında, tematik analizin avantajlarını ve dezavantajlarını özetleyerek, bu aşamanın önemini vurgulamaktadır. Son aşamada, nitel veri analizi sürecinin sonuçları yazılı olarak raporlanmaktadır. Araştırmacılar, bulgularını açık ve anlaşılır bir şekilde sunarak, temaların nasıl ortaya çıktığını ve bu temaların araştırma sorusuyla nasıl ilişkili olduğunu açıklamaktadırlar (Çelik vd., 2020). Bu aşama, nitel araştırmanın sonuçlarının paylaşılması ve daha geniş bir kitleye ulaştırılması açısından kritik bir adımdır. Elde edilen bulgular içerik analiziyle oluşturulmuş, kodlamalar yapılarak temalar belirlenmiştir. Araştırma ile ilgili elde edilen bulguların içerik analizlerinin yapılması, verilerin kodlanması, temaların oluşturulması ve tablolandırılmasında MAXQDA 24 programı kullanılmıştır. Bu yazılım programında elde edilen veriler kapsamlı ve derinlemesine incelenerek konu ile ilgili coğrafi analizlere varılmak istenilmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın ana teması “Kahramanmaraş’ta Deprem” olarak belirlenmiştir. Katılımcılara yöneltilen sorular doğrultusunda, depremin şehrin altyapısı, iş gücü, konutlar, ekonomik yapı ve genel yaşam koşulları üzerindeki etkileri ayrıntılı şekilde ortaya konulmuştur. Bu temalar, deprem sonrası ortaya çıkan sosyal yapı, ekonomik kayıplar ve mekânsal planlama gibi çok boyutlu etkileri kapsamaktadır. Özellikle insanların sosyal ve mekânsal hareketliliği, yer değiştirme süreçleri, yıkılan ve yeniden inşa edilen alanların analizini hedefleyen çalışmada ayrı kategoriler ileri sürülmüştür. MAXQDA 24 programı ara yüzünde Kahramanmaraş’ta deprem teması altında dört ayrı alt tema ve kodlar oluşturulmuştur (Tablo 4).

4. Bulgular

Nitel bulgular, araştırma süreçlerinde elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesi ve yorumlanması ile ortaya çıkan sonuçlardır. Nitel bulguların analizi, araştırmacının yorumlama becerisine dayanır ve bu nedenle araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından dikkatli bir yaklaşım gerektirmektedir. Görüşmecilerden alınan cevaplar MAXQDA 24 programında içerik analizine tabi tutularak kodlama ve temalar oluşturularak analiz edilmiş ve görsel çıktılar elde edilmiştir.

4.1. Kod İlişkileri Tarayıcısı

Kod ilişkileri tarayıcısı, projede kullanılan kodların birbiriyle uyumlu durumlarını görsel ve sistematik bir şekilde analiz etmeye olanak sağlamaktadır. Kodların aynı belgelerdeki veya farklı belgelerdeki kesişimi ve eş zamanlı kullanım durumları bu araç ile incelenebilmektedir. Bu araç projemizde yer alan kodların bir belgede ya da belge grubunda keşiştiği noktaları görselleştirmemizi sağlamaktadır. İlişkiler genellikle kare kutucuklarla gösterilmiş ve bu karelerin büyüklüğü ve rengi, ilişkilerin ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Belge gruplarının kod ilişkileri tarayıcısı şeması incelendiğinde, sosyo-kültürel faktörlerin alt temasında yer alan “beklenti” kodu ile mekânsal faktörlerin alt kategorisinde yer alan “yeniden inşa” kodu arasında yüksek ilişki tespit edilmiştir. Fiziki-çevresel faktörler temasının alt kategorisinde bulunan “kirlilik” kodu ile “altyapı ve üstyapı sorunları” ilişkili çıkmıştır. Mekânsal faktörler temasının alt kategorisinde yer alan “hasar tespit” kodu ile “göç-yer değiştirme” kodu görüşmecilerin fazla söylediği kodlar

Tablo 4. Kod kitabı.
Table 4. Code book..

Ana Tema	Kategori (Alt Tema)	Kod
Kahramanmaraş'ta Deprem	1. Ekonomik Faktörler	İstihdam
		Pahalılık
		Gıda ihtiyacı
		Kira-konut fiyatları
		İş kaybı
		Ev kaybı
		Yardımlar
	2. Sosyo-Kültürel Faktörler	Beklenti
		Yardımlaşma ve duygudaşlık
		Bilgi Eksikliği
		Fırsatçılık
		Aile-akraba ilişkileri
		Algı değişimleri
		Eğitim koşulları
	3. Fiziki- Çevresel Faktörler	Sağlık koşulları
		Altyapı-üstyapı sorunları
		Kirlilik
		Mevsim şartları
	4. Mekânsal Faktörler	Güvenlik eksikliği
		Göç ve yer değiştirme
Yeniden inşa		
Kent yapısı		
Hasar tespit		
Kentsel hafıza		

arasında yer almaktadır. Mekânsal faktörler temasının alt kategorisinde bulunan "göç ve yer değiştirme" kodu ile ekonomik faktörler temasının alt kategorisindeki "yardımlar" kodu birbiriyle ilişkili bulunmuştur (Şekil 1).

K-3: Depremin üzerinden neredeyse bir yıl geçti. Ama hala yıkım çalışmaları ve bina inşası devam ediyor. Konteyner kentlerde kalan halen çok fazla insan var. Beş yıla kadar bu barınma sorunlarının çözüleceğini düşünüyorum (Beklenti).

K-17: Depremzedelere kalıcı yaşam alanı oluşturmak için bir yandan inşa süreci devam ederken bir yandan da enkaz kaldırma ve yıkım çalışmaları devam etti. Deprem yaşanılalı bir yıl oldu ama halen yıkım çalışmaları ve inşa süreci devam ediyor (Yeniden İnşa.)

K-19: Depremin şehir merkezinde yarattığı hasar ve yıkım, şehirde yaşayan insanları kırsal alanlara yönlendirdi. Depremde evleri zarar gören veya tamamen yıkılan insanlar, geçici barınma için kırsal bölgelere gittiler (Göç ve yer değiştirme). Depremden önce kendi evimizde oturuyorduk. Depremde orta hasar almıştı sonra az hasara çevirdiler. Tadilat yaptırıldı. Şu an yine aynı evimizde oturuyoruz (Hasar tespit).

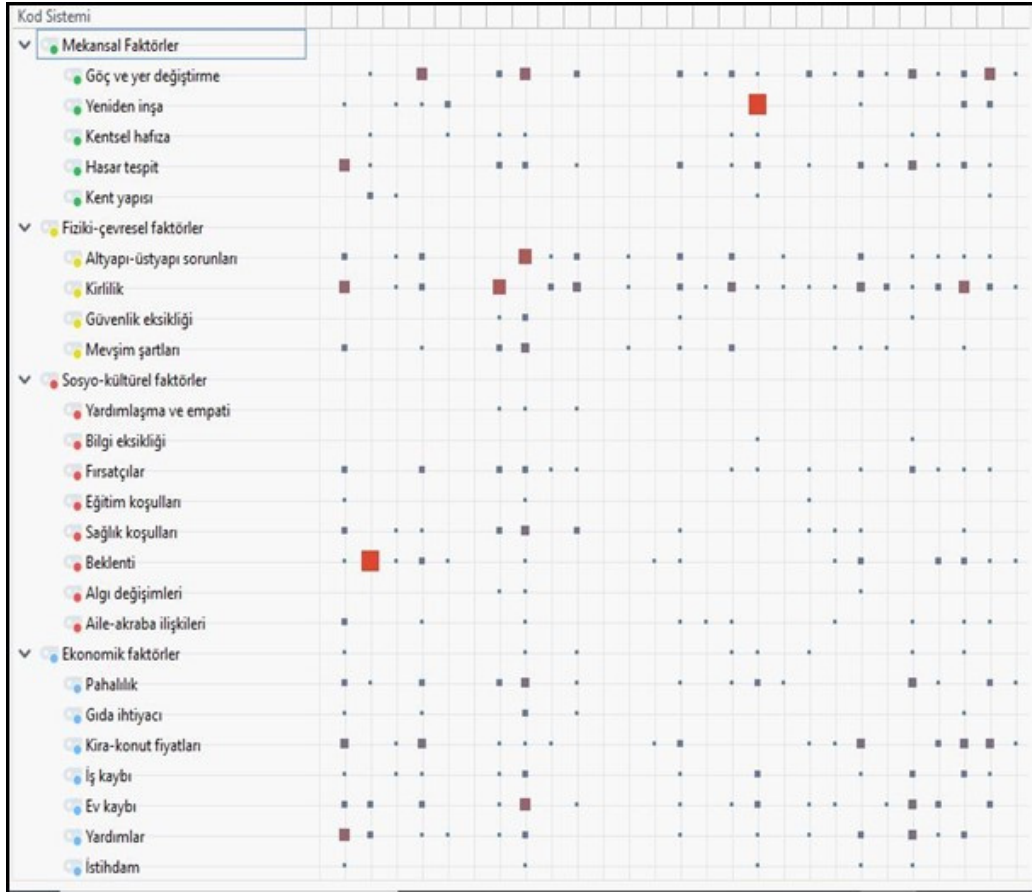
K-8: Depremden sonra hava kirliliği sorunu çok fazlaydı. Sular sürekli çamurlu akıyordu. Bina yıkımları olduğundan yollar kapanmış ve her yerde moloz yığınları vardı. Bu durumda aşırı bir çevre kirliliğine yol açtı. Depremden hemen sonra bir okulun bodrum katında kaldım. Beni okuldan kovana kadar da orda kaldım. Haziran ayı sonuna kadar okulda yatıp kalktım.

Okullar açılınca hepimiz ayrılmak durumunda kaldık. Orada kaldığım süre zarfında insanlar çok pis kullanıyordu. Hijyen ve temizlik sorunu çok fazlaydı (Kirlilik).

K-9: Yıkılan binaların enkazından kaynaklı olarak ulaşım aksamıştı. Yaz ayları gelince yıkım çalışmalarından ötürü hava kirliliği ciddi boyuttaydı. İnsanlar uzun bir süre evlerine giremediği için de cadde ve sokaklar çöp yığınları haline gelmişti (Kirlilik, altyapı sorunları).

4.2. Tema ve Kodların Görselleştirilmesi

Nitel verilerin görselleştirilmesi için çeşitli teknikler kullanılabilir. Örneğin, tematik haritalar, kodlama şemaları ve grafikler, araştırmacıların bulgularını daha etkili bir şekilde sunmalarına olanak tanımaktadır. Bu tür görselleştirmeler, araştırmanın temel bulgularını öne çıkararak, okuyucuların dikkatini çekmeyi ve verilerin daha kolay yorumlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Tekindal & Tonbalak, 2021). Kahramanmaraş merkezli depremleri konu alan araştırmada genel olarak "mekânsal faktörler" teması belge gruplarında daha yoğun görülmektedir. Mekânsal faktörlerin hangi bölümlerde yoğunlaştığını belirleyerek, verinin nasıl dağıldığını göstermektedir. Yine belge gruplarında en fazla kullanılan bir diğer tema sosyo-kültürel faktörler temasıdır. Devamında ekonomik faktörler teması ve fiziki-çevresel faktörler teması gelmektedir. Çalışmada nitel veriler dört farklı tema altında detaylandırılmıştır. Ekonomik faktörler teması mavi renkte, mekânsal faktörler teması yeşil renkte, fiziki çevresel faktörler teması sarı renkte, sosyo-kültürel faktörler teması ise kırmızı renkte gösterilmektedir. Belge portresi bel-



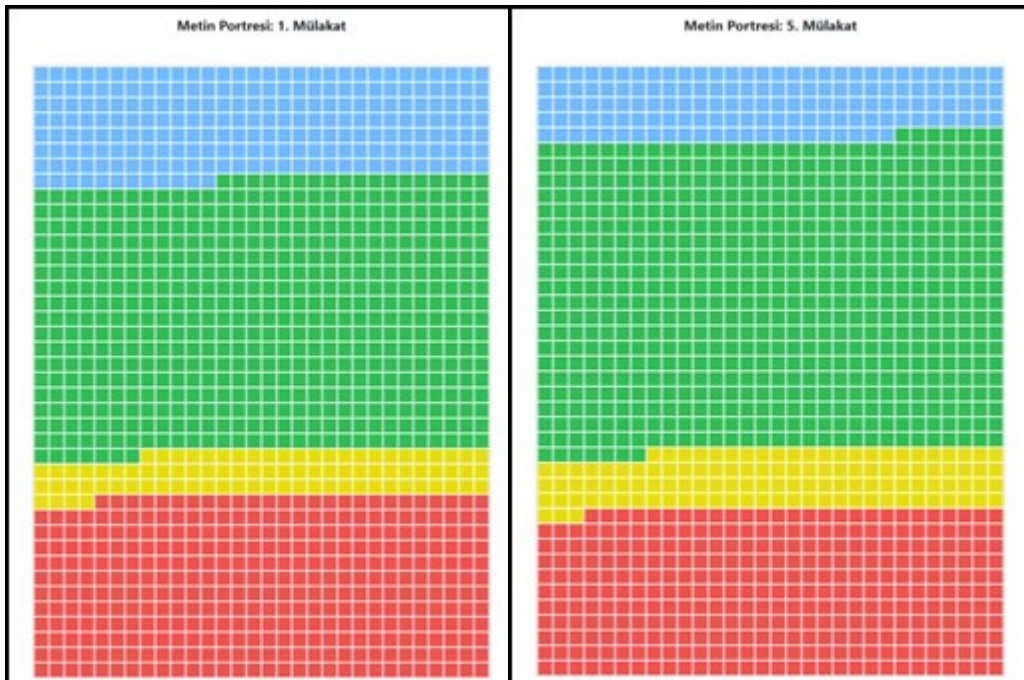
Şekil 1. Belge gruplarının kod ilişkileri tarayıcısı.

Figure 1. Document group code relationship browser.

gedeki kodların dağılımını bu kodlara atanan renk etiketlerine göre görüntülenmektedir. Kodların rengine ve sırasına göre belge içerisinde kodlanan bölümler görselleştirilir. Belge portreleri kod renkleri ile çalışmaktadır. Kodların belge içindeki dağılımını renkli olarak göstermektedir. İlgili konuya yönelik paydaşlardan K-1, K-5, K-10, K-15, K-20 ve K-25 ait olduğu grubu temsil edebilecek meslek çeşitliliğine sahip olmasından dolayı seçilmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların ortaklaştığı ve ayrıştığı kodlar ortaya çıkmıştır. 1. katılımcının belge portresinde yeşil rengin daha baskın olduğu görülmektedir. Yeşil renk mekânsal faktörler temasını ifade etmektedir. Belge portresinin %40'lık dilimini mekânsal faktörler teması oluşturmaktadır. Mekânsal faktörler teması altında yer alan göç ve yer değiştirme, kentsel hafıza, yeniden inşa kodları daha fazla ön plana çıkmaktadır. Katılımcı, depremde evini kaybeden veya hasarlı olan insanların mecburi olarak yer değiştirmek durumunda kaldığını ifade etmiştir. Belge portresinde kırmızı renkte gösterilen sosyo kültürel faktörler teması %35'lik bir orana sahip olup ikinci sırada gelmektedir. Sosyo-kültürel faktörler temasının alt kategorisinde özellikle "beklenti" ve "fırsatçılık" kodu dikkat çekmektedir. Katılımcı, depremle birlikte büyük acılar yaşayan insanların umutlarının ve yaşama dair beklentilerinin kalmadığını vurgulamıştır. Ayrıca depremde sonra yaşananlardan ders çıkarmak yerine fırsattan istifadeye dönüştüren insanların sayısının da arttığını belirtmiştir. Bu durum sosyal bağların daha da zayıflamasına yol açmıştır. Belge portresinde mavi renkte gösterilen ekonomik faktörler %21'lik dilime sahiptir. Ekonomik faktörler temasının alt kategorisinde "pahalılık", "gıda ihtiyacı", "kira-konut fiyatları" ve "istihdam" kodları ön plana çıkmıştır. Belge portresinde sarı renkte gösterilen fiziki-çevresel faktörler %4'lük dilime sahip olup sonuncu sırada gelmektedir. Fiziki-çevresel faktörler temasının alt kategorisinde yer alan kirlilik, altyapı ve üstyapı sorunları dikkat çekmektedir. 5. katılımcının belge portresi incelendiğinde yeşil rengin daha hâkim olduğu görülmektedir. Belge portresinin %51'lik dilimini oluşturan mekânsal faktörler teması şema üzerinde yeşil renkte gösterilmektedir. Mekânsal faktörler teması altında yer alan "göç ve yer değiştirme", "kent-

sel hafıza", "hasar tespit" ve "yeniden inşa" kodları ön plana çıkmaktadır. Katılımcı, depremde sonra insanların zorunda kaldıkları için göç ettiklerini ve çoğunluğunun bir süre sonra geri döndüklerini söylemiştir. Belge portresinde kırmızı renkte gösterilen sosyo kültürel faktörler teması %38'lik bir orana sahip olup ikinci sırada gelmektedir. Sosyo-kültürel faktörler temasının alt kategorisinde özellikle "bilgi eksikliği", "beklenti" ve "fırsatçılık" kodu dikkat çekmektedir. Katılımcı, yardımlaşma ve empati kurmaya en çok ihtiyaç duyulan zamanlarda insanların tam tersine gaddarlaştığını belirtmiştir. Belge portresinde mavi renkte gösterilen ekonomik faktörler %7'lik dilime sahiptir. Ekonomik faktörler temasının alt kategorisinde "yardımlar", "pahalılık", "gıda ihtiyacı", "kira-konut fiyatları" kodları ön plana çıkmıştır. Depremde sonra insanların ekonomik olarak bir çıkmaza girdiğini ve alım güçlerinin hiç olmadığı ifade edilmiştir. Belge portresinde sarı renkte gösterilen fiziki-çevresel faktörler %4'lük dilime sahip olup sonuncu sırada gelmektedir. Fiziki-çevresel faktörler temasının alt kategorisinde "kirlilik" ve "güvenlik eksikliği" kodları yer almaktadır. Depremin yaşanmasıyla birlikte insanlar uzun süre evlerini terk etmek durumunda kalmıştır. Bu durum güvenlik zafiyetini doğurmuş ve çok fazla insanın evinden eşyaları çalınmıştır. Ayrıca depremde sonra yoğun şekilde su ve hava kirliliği problemi yaşanmıştır. Kahramanmaraş depremi üzerine yapılan görüşmelerde, en çok hangi konuların öne çıktığını belirlemek için belge portreleri oluşturulmuştur. Belirli bir kategoride yoğunlaşan metin bölümlerini ayırt etmek mümkündür. Dört ayrı kategoriye ayrılan çalışmada yeşil renk mekânsal faktörleri temsil etmektedir. Mavi renk ekonomik faktörleri ifade ederken, kırmızı renk sosyo kültürel faktörleri ifade etmektedir. Sarı renk ise fiziki-çevresel faktörleri anlatmaktadır (Şekil 2).

10. katılımcının belge portresi incelendiğinde, %29'lük dilimi oluşturan ve yeşil renkte gösterilen mekânsal faktörler oluşturmaktadır. Mekânsal faktörler kategorisi altında "göç ve yer değiştirme", "kentsel hafıza" kodlarının daha fazla geçtiği görülmektedir. %26'lük dilimi şema üzerinde kırmızı renkte gös-



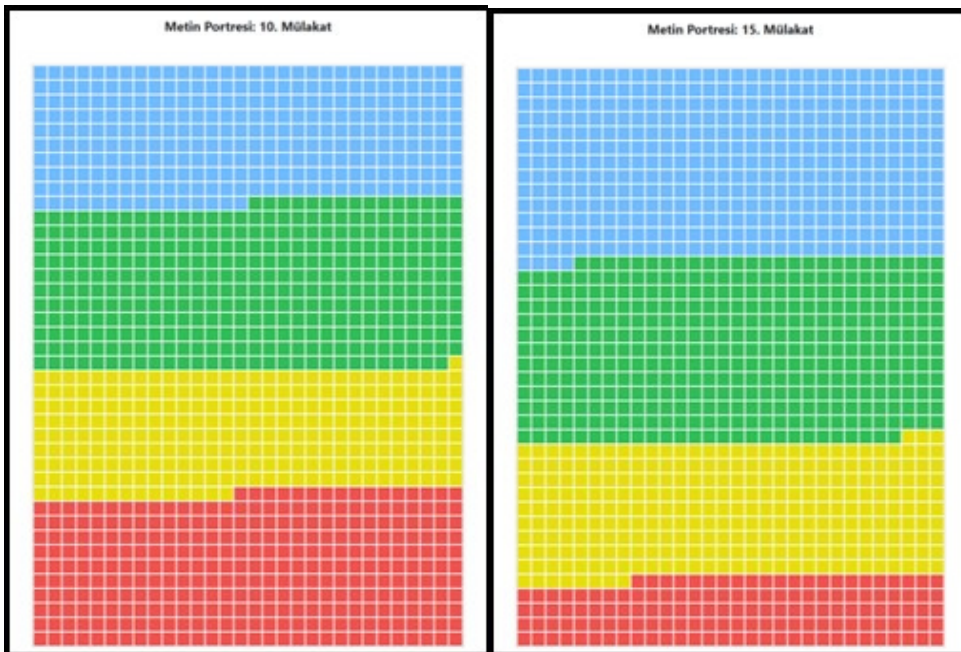
Şekil 2. 1 ve 5. katılımcının belge portresi.

Figure 2. Document portrait of interviewees 1 and 5.

terilen sosyo kültürel faktörler kategorisi temsil etmektedir. Bu kategori altında “beklenti” ve “fırsatçılık” kodunun sık kullanıldığı görülmektedir. %24’lük dilimi mavi renkte gösterilen ekonomik faktörler teması oluşturmaktadır. Bu tema altında “ev kaybı”, “kira konut fiyatları” ve “pahalılık” kodları sıklıkla metinlerde geçmektedir. Katılımcı, depremden sonra ekonomik olarak çok zorlandığını ve her şeyin üç katına çıktığını ifade etmiştir. %21’lik dilimi oluşturan ve şema üzerinde sarı renkte gösterilen fiziki- çevresel faktörler belge portresinde son sırada yer almaktadır. Katılımcı depremin yaşandığı mevsimin şartlarından dolayı fiziksel olarak zorluk çektiklerini ve kirlilikle beraber güvenlik zafiyetinin de olduğunu vurgulamıştır. Bu sebepten fiziki çevresel faktörler kategorisinin altında “kirlilik” ve “güvenlik eksikliği” kodu sıklıkla geçmektedir. 15. katılımcının belge portresi incelendiğinde; mavi rengin daha hâkim olduğu görülmektedir. Belge portresinde mavi renk “ekonomik faktörleri” ifade etmekte olup %34’lük dilimi oluşturmaktadır. Ekonomik faktörler teması altında “pahalılık” ve “kira-konut fiyatı” gibi kodlar ön plana çıkmaktadır. Depremden sonra kira konut fiyatlarının aşırı yükseldiğini ve alım güçlerinin olmadığını vurgulamıştır. Belge portresinde ikinci sırada gelen ve yeşil renkte gösterilen mekânsal faktörler teması %31’lik dilimi oluşturmaktadır. Mekânsal faktörler temasının altında “kentsel hafıza”, “göç ve yer değiştirme” gibi kodlamalar dikkat çekmektedir. Katılımcı depremden sonra uzun bir süre evlerine giremediklerini ve zorunlu olarak geçici olarak yer değiştirdiklerini söylemiştir. Belge portresinde sarı renkte gösterilen fiziki-çevresel faktörler teması, %28’lik oran ile üçüncü sırada gelmektedir. Diğer katılımcılara nazaran bu portrede fiziki- çevresel faktörlerin etki oranı artmıştır. Ayrıca depremde yıkılan binalardan ve zemindeki çatlaklardan sonra alt yapı sisteminde büyük problemler ortaya çıktığını ve ilk aylarda insanların barınma ve hijyen problemi olduğu için de açık alanlarda çöpler ve kötü bir kokunun olduğunu ifade etmiştir. Bu tema altında yer alan “kirlilik” ve “altyapı-üstyapı sorunları” gibi faktörler portrede çok önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcının belge portresinde son olarak kırmızı renkte gösterilen sosyo-kültürel faktörler %7’lik orana sahiptir. Sosyo kültürel faktörler teması altında “beklenti” ve

“aile-akraba ilişkileri” gibi kodlar daha fazla öne çıkmıştır. Depremden önce yaşadığı evi seçerken işine yakın olmasına ve fiyatının uygun olmasına dikkat ettiğini ama depremden sonra çok katlı bir yerde yaşamak hiç istemediğini söylemiştir. Bu katılımcının belge portresi diğerlerine göre değişiklik göstermektedir. Fiziki çevresel faktörlerin etki alanı artış gösterirken, sosyo-kültürel faktörler temasının etki alanı daralmıştır (Şekil 3).

20. katılımcının belge portresi incelendiğinde, mavi rengin daha hâkim olduğu görülmektedir. Belge portresinde mavi renk ekonomik faktörleri ifade etmektedir. %48’lik oranıyla en fazla etki alanını oluşturan ekonomik faktörler temasında “kira konut fiyatları”, “pahalılık”, “iş ve ev kaybı” gibi kodlar ön plana çıkmaktadır. Katılımcı depremden hemen sonra gıda ihtiyacı ortaya çıktığını ve sıcak bir çorba içmek için saatlerce kuyrukta beklediklerini söylemiştir. İlk haftalarda barınma ve temiz suya ulaşmanın ne kadar kıymetli olduğunu ifade etmiştir. Belge portresinde yeşil renkte gösterilen mekânsal faktörler teması portrenin %25’lik dilimini oluşturmaktadır. Bu tema altında “yeniden inşa”, “göç ve yer değiştirme”, “hasar tespit” gibi kodlar dikkat çekmektedir. Depremden sonra insanların kent hafızalarının büyük ölçüde yok olduğunu ve yer yön duygularının zayıfladığı vurgulanmıştır. Belge portresinde kırmızı renkte gösterilen sosyo-kültürel faktörler teması %21’lik oranıyla üçüncü sırada gelmektedir. Bu tema altında özellikle “beklenti”, “aile-akraba ilişkileri” ve “fırsatçılık” gibi kodlar dikkat çekmektedir. Depremden sonra insanların yaşadıkları acılardan ders çıkarması gerekirken tam tersi şekilde vicdansızlaştığını ve neye ihtiyaç varsa onun çok daha pahalıya satıldığını belirtmiştir. Katılımcının portresinde son olarak %6’lık dilimi oluşturan fiziki-çevresel faktörler teması gelmektedir. Sarı renkte gösterilen fiziki çevresel faktörler temasının altında “mevsim şartları”, “kirlilik” ve “altyapı-üstyapı sorunları” gibi kodlar ön plana çıkmaktadır. Ayrıca depremden sonra, boru hatlarının çatlamasından dolayı çamurlu su aktığını, enkazların kaldırılması ve yeniden inşa sürecinde yoğun bir hava kirliliğinin yaşandığını söylemiştir.



Şekil 3. 10 ve 15. katılımcının belge portresi.

Figure 3. Document portrait of interviewees 10 and 15.

25. katılımcının belge portresi incelendiğinde, %33'lük dilimle en fazla mekânsal faktörler teması kullanılmaktadır. Yeşil renkle gösterilen mekânsal faktörler teması altında "kentsel hafıza", "göç ve yer değiştirme", "yeniden inşa" kodlarının sık geçtiği görülmektedir. Katılımcı, evlerinin olduğu yerdeki binaların tamamının yıkıldığını ve yerine yenilerinin yapımının başladığını söylemiştir. Eskiden gideceği konumu çok rahatlıkla bulurken şu an yaşadığı şehri tanıyamadığını vurgulamıştır. %25'lik dilimi oluşturan ve şema üzerinde mavi renkte gösterilen ekonomik faktörler yine yoğun kullanılan temalardandır. Bu tema altında "kira konut fiyatları", "yardımlar" gibi kodlar sıklıkla geçmektedir. Katılımcı, hem ekonomik olarak alım güçlerinin olmadığını, hem de hasar almış yapılarda yaşamının doğru olmadığını belirtmiştir. %22'lik dilimi sosyo kültürel faktörler teması oluşturmakta ve şema üzerinde kırmızı renkte gösterilmektedir. Bu tema altında "fırsatçılık", "beklenti", "aile ilişkileri" gibi kodlar sıklıkla kullanılmaktadır. Katılımcı, yıkılan binaların molozları kaldırılırken ortaya ağır ve zehirli bir gaz olan asbestin ortaya çıktığını ve bu durumun da sağlık koşullarını olumsuz etkilediğini söylemiştir. İlk aylarda bu ağır gazdan dolayı göç ettiklerini ifade etmiştir. %20'lik dilimi oluşturan ve sarı renkte gösterilen fiziki çevresel faktörler en son sırada gelmektedir. Ayrıca depremden sonra "kirlilik" ve "altyapı sorunları"nın çok fazla olduğunu, her yerde çadırların kurulduğunu ifade etmiştir (Şekil 4).

4.3. Kelime Bulutu

Nitel veri analizinde kelime bulutu, metin verilerinin görselleştirilmesi amacıyla kullanılan etkili bir yöntemdir. Kelime bulutları, belirli bir metin ya da veri depolama analiziyle ortaya çıkan kelimelerin yapısal olarak görselleştirilmesini sağlarken, aynı zamanda okuyucuya anlamı daha kolay algılayacak bir biçim sunmaktadır. Kelime bulutları, belirli bir metin içerisindeki kelimelerin sıklığını görsel olarak temsil eder; daha sık geçen kelimeler daha büyük ve belirgin bir şekilde gösterilir. Katılımcıların belge grupları ayrı ayrı incelenmiş ve en sık geçen kelimelerden kelime bulutu oluşturulmuştur. Bu kelime bulu-

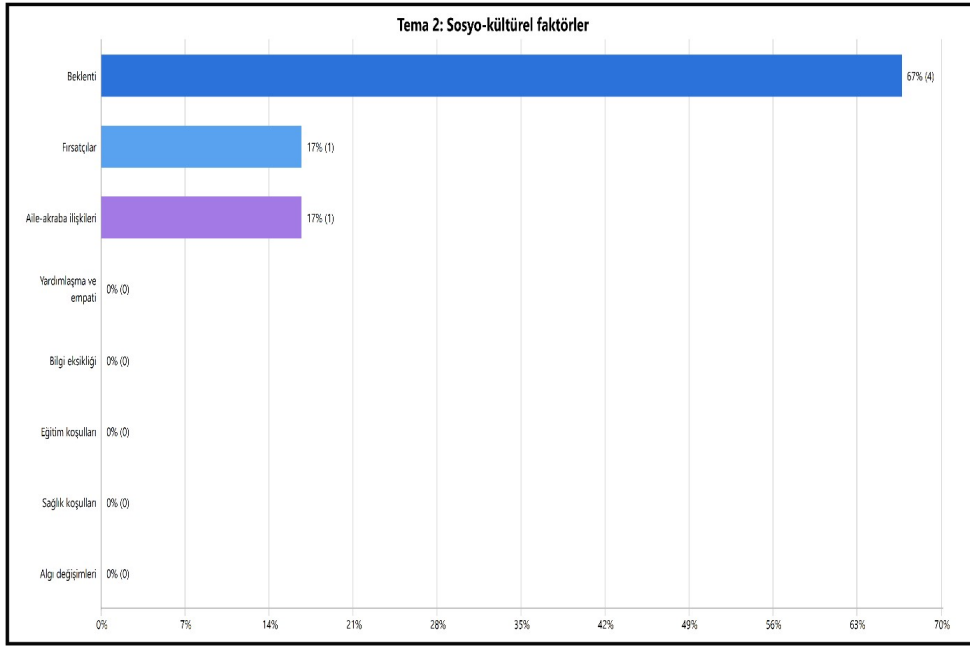
tuna göre, "deprem", "Maraş", "insanlar", "konteyner", "barınma", "hasar" ve "müstakil" gibi kelimelerin çok sık kullanıldığı görülmektedir. Kelime bulutları, kelimelerin büyüklüğü ile sıklıkla kullanımını gösterir, yani daha büyük kelimeler, metinde daha fazla geçtiği anlamına gelmektedir. Kelimeler farklı renklerde gösterilmiş, ancak renkler kelimenin sıklığıyla ilgili değil, görsel çeşitlilikle ilgilidir. Kelime bulutu bütüncül olarak değerlendirildiğinde altta yer alan her bir temaya ait kategori ve kodların kelime bulutuna yansıdığı anlaşılmaktadır. (Şekil 5).

Nitel veri analizi sonucunda elde edilen veriler, dört ana tema altında toplanmıştır. Bunlar Ekonomik, sosyo-kültürel, fiziki çevresel ve mekânsal faktörlerdir. Her bir tema, görüşmecilerin afet sonrası yaşadıkları deneyimlere, ihtiyaçlara ve gözlemlerine ilişkin kodlarla temsil edilmiştir. Katılımcıların bazıları afet sonrası yaşanan çevresel sorunları ve altyapı eksikliklerini vurgulamıştır. Fiziksel çevreye ilişkin sorunlar, özellikle geçici barınma alanlarında yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Katılımcılar tarafından dile getirilen bir diğer önemli tema mekânsal etkilerdir. Bu bulgular, afetlerin yalnızca bireysel yaşamları değil aynı zamanda kentsel düzeni ve hafızayı da dönüştürdüğünü göstermektedir. Ekonomik faktörler teması altında en fazla tekrarlanan kod "ev kaybı" olmuştur. Depremzedelerin birçoğu evlerini kaybettiğini veya ağır hasarlı olduğu için giremediklerini belirtmişlerdir. En fazla kullanılan bir diğer kod "yardımlar" olmuştur. Katılımcılar, depremden sonra insanların birbirine yardım etmek için seferber olduklarını, çok uzak noktalardan yardım tırlarının ulaştığını söylemişlerdir. Ekonomik faktörler teması altında en fazla kullanılan bir sonraki kod "pahalılık" olmuştur. Deprem sonrası alım gücünün hiçbir şekilde olmadığı günlerde ayrıca insanların da her şeyi üç katına çıkardığı bir dönem haline gelmiştir. Katılımcıların yine bu tema altında en fazla kullandığı bir diğer kod "iş kaybı" kodu olmuştur. Depremzedelerle yapılan görüşmeler esnasında birçoğu iş yerini ve işini kaybettiğini ve artık ne yapacaklarını bilemediklerini söylemişlerdir. Sonraki süreçte yerel yetkililer iş yerini kaybeden kişilere konteyner temin ederek geçici süre burada geçimlerini sağlamalarını istemiştir. Katılımcıların kul-



Şekil 4. 20 ve 25. katılımcının belge portresi.

Figure 4. Document portrait of interviewees 20 and 25.



Şekil 7. Sosyo-kültürel faktörler temasında yer alan alt kodların istatistiği.
Figure 7. Statistics of subcodes in the theme of socio-cultural factors.

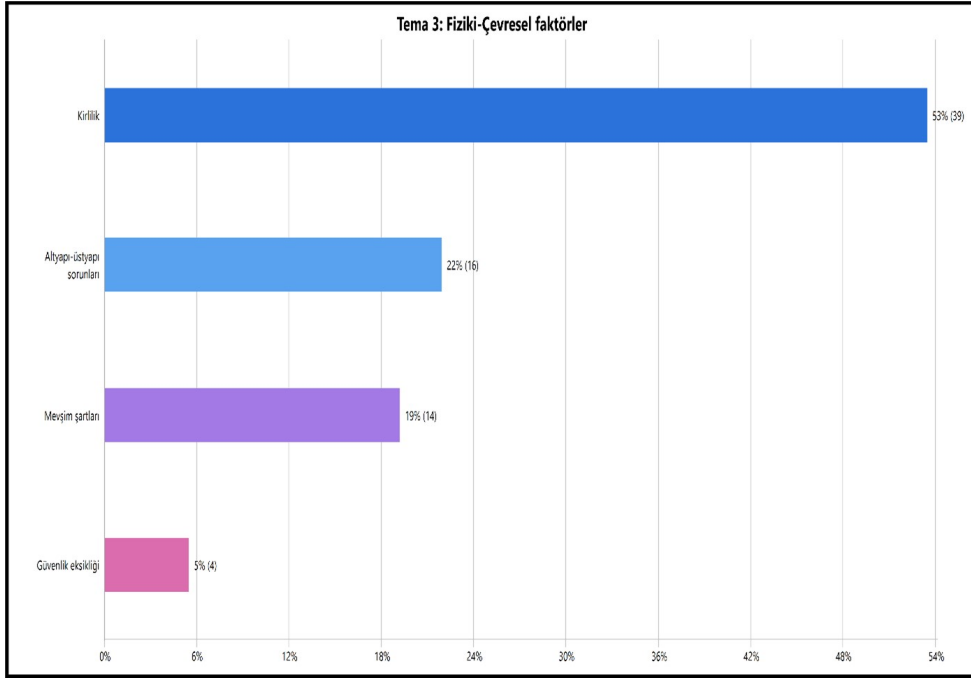
Fiziki çevresel faktörler teması altında oluşturulmuş olan alt kodların istatistiği detaylı olarak incelenmiştir. Bu temada en fazla “kirlilik” kodunu kullandıkları görülmektedir. Bu tema altında kirlilik kodu, deprem sonrası çevre kirliliğinden dolayı ön planda olmuştur. Yıkım kararı çıkan binalardan yoğun şekilde asbest gazı çıkmaktadır. Katılımcılar, hava kirliliği başta olmak üzere su kirliliği ve çöp sorununun yoğun olduğunu vurgulamıştır. Fiziki çevresel faktörler teması altında en fazla tekrarlanan bir diğer alt kodun altyapı ve üstyapı sorunları olduğu görülmektedir. Depremden sonra boru hatları büyük zarar görmüş ve ciddi su sorunları yaşanmıştır. Katılımcılar, suların üç ay kadar çamurlu aktığını ve içme suyunda sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu tema altında bir diğer alt kod “mevsim koşulları” olmuştur. Depremi yaşadığı ay şubat olduğundan insanlar ısınma da büyük problemler yaşamıştır. Havanın karlı ve buz gibi soğuk olduğunu ve dışarıda ateş yakarak ısınmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Fiziki çevresel faktörler teması altında son sırada gelen ve katılımcıların en az değindiği kod “güvenlik eksikliği” olmuştur. Depremlerin sonrasında sağlık koşullarının aksamaması ve altyapı sorunları gibi zorluklar, su ve diğer temel zorlukların temininde yaşanan zorluklarla birleşerek güvenlik eksikliklerini pekiştirmiştir. Güvenlik zafiyeti noktasında katılımcıların bazıları, deprem sonrasında evlerine giremediklerini ve bu süreçte hırsızların evlerine girip eşyalarını götürdüklerini söylemişlerdir (Şekil 8).

Mekansal faktörler teması altında oluşturulmuş olan alt kodların istatistiği detaylı olarak incelenmiştir. Katılımcıların bu temada en fazla “göç ve yer değiştirme” alt kodunu kullandığı görülmektedir. Göç ve yer değiştirme kodu depremedeler tarafından zorunlu yer değiştirme kapsamında kullanılmıştır. Yakınlarını, evini ve iş yerini kaybeden kişiler çaresiz kalıp başka bir şehre göç etmişlerdir. Mekânsal faktörler teması altında en fazla kullanılan bir diğer alt kod “yeniden inşa” olmuştur. Depremden hemen sonra TOKİ projesi, kentsel dönüşüm ve yeniden inşa süreçlerinin hızlı ve etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi amacıyla devreye girmiştir. Mekânsal faktörler teması altında bir sonraki kod “kentsel hafıza” olmuştur. Katılımcılar, deprem-

den sonra çok fazla sayıda binanın yıkıldığını ve artık ezbere bildikleri cadde ve sokakları artık tanıyamadıklarını söylemişlerdir. Depremler, bu hafızanın yok olmasına ya da ciddi şekilde hasar görmesine sebep olmaktadır. Bu tema altında sık kullanılan bir diğer kod “hasar tespit” kodu olmuştur. Katılımcılar, depremden sonra hemen hasar tespit çalışmalarının yapıldığını ve ağır hasarlı olanların yıkımının gerçekleştiğini vurgulamıştır. Ayrıca katılımcılar, depremden sonra kent yapısının değiştiğini ve özellikle kent merkezinin tanınmaz şekilde yeniden tasarlandığını ifade etmişlerdir (Şekil 9).

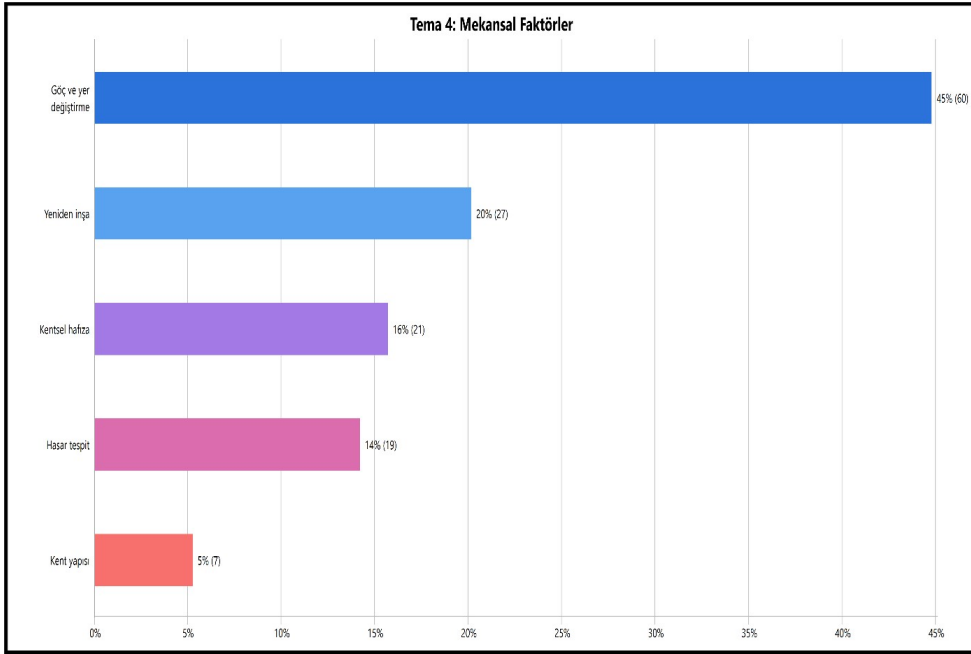
4.4. Belge Gruplarının Vaka Modeli Analizi

İki vaka modeli, iki belirli durumun veya vaka setinin karşılaştırılması ifade eder ve bu iki durum arasındaki farklılıkların, benzerliklerin ve etkileşimlerin incelenmesini mümkün kılar. İki vaka modeli, çeşitli alanlarda farklı biçimlerde uygulanmasına rağmen, temelinde karşılaştırmalı bir analiz yaklaşımı yatmaktadır (Sezgin, 2025). Bu bağlamda, her iki durumda da kullanılan değişkenlerin benzerliği ve farklılığı üzerinden değerlendirme yaparak daha geniş sonuçlar elde edilir (Çalışkan & Kaya, 2021). İki vaka modeli kullanılarak bir öğrenci (K-1) ile bir jeoloji mühendisinin (K-10) görüş ve düşünceleri analiz edilmiştir. İlgili konuya yönelik olarak K-1 ve K-10, ait olduğu gruba temsil edebilecek meslek çeşitliliğine ve aykırılığa sahip olmasından dolayı seçilmiştir. Analiz sonucunda görüşmecilerin ortaklaştığı ve ayrıştığı kodlar ortaya çıkmıştır. Ortaklaşan kodları değerlendirdiğimizde, her iki görüşmecinin de “göç ve yer değiştirme”, “beklenti”, “ev kaybı”, “kira konut fiyatları”, “kirlilik” ve “kentsel hafıza” kodlarında hem fikir olduğu görülmektedir. Ayrıca her iki görüşmeci de hem Kahramanmaraş kenti için hem de genel anlamda depremin etkilerinin en aza indirgenmesi konusunda karşılaşılan en büyük problemin bilgi eksikliği ve insanların tutumu olduğu ifade edilmektedir. Görüşmecilerin farklılaşan kodları üzerinde durduğumuzda ise K-1’in depremin sosyo ekonomik ve mekânsal etkileri konusunda diğer görüşmeciden farklı olarak “yardımlar”, “sağlık koşulları”, “yeniden inşa” ve “kent yapısı” gibi faktörlerin önemli



Şekil 8. Fiziki- çevresel faktörler temasında yer alan alt kodların istatistiği.

Figure 8. Statistics of subcodes in the physical-environmental factors theme.



Şekil 9. Mekânsal faktörler temasında yer alan alt kodların istatistiği.

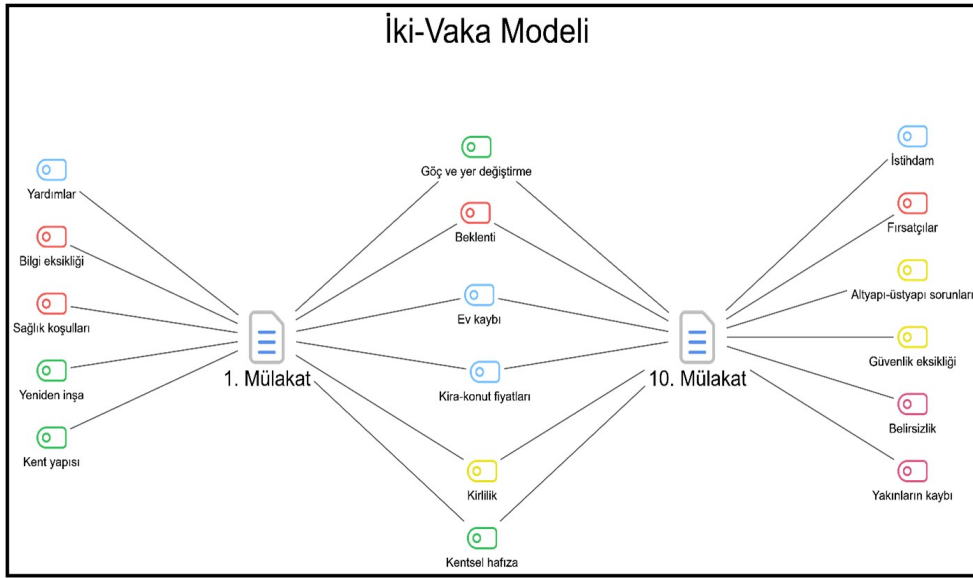
Figure 9. Statistics of subcodes in the spatial factors theme.

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların ayrışan kodları analiz edildiğinde K-10'un deprem sonrası etkiler konusunda "istihdam" "fırsatçılık", "altyapı-üstyapı sorunları" ve "güvenlik eksikliği" gibi sorunlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 10).

K-1: Maraş'ın gerçek anlamda toparlanması ve yeniden ayağa kalkması beş yıl içinde zor görünüyor. Eski haline dönmelerini istemiyorum. Daha az katlı binaların yaygın olduğu bir şehir görünümünü olacağını umut ediyorum (Beklenti). Evleri hasar almamış olanlar aynı alanlara yerleştiler. Evleri yıkılan ve ağır hasarlı olanlar ise mecburi olarak çadır kent, konteyner kent ve kiralık evlere yerleştiler (Yer değiştirme). Deprem son-

rasında kira fiyatları çok fahiş şekilde artarak yaklaşık %100 ile %400 arasında bir artış olmuştur (Kira konut fiyatları). Temiz suya ulaşmada sıkıntılar yaşadık. Ayrıca enkaz kaldırma çalışmaları hava kirliliğine sebep olmuştur (Kirlilik).

K-10: Depreme daha dayanıklı ve modern binaların inşaa edilmesi, altyapının güçlendirilmesi ve afetlere karşı daha dirençli bir şehrin bizi karşılayacağını düşünüyorum. Sosyo kültürel olarak olanakların arttığı bir şehir olacaktır (Beklenti). Kiralık daireler geçici olarak talep gördüğü için fiyatları aşırı şekilde artmıştır. Kira fiyatları iki hatta üç katına çıkmıştır (Kira konut fiyatları). Depremde evleri zarar gören veya tamamen yıkılan insanlar, geçici barınma için kırsal bölgelere gittiler. Geri dö-



Şekil 10. İki vaka modeli K-1 (Öğrenci) ve K-10 (Jeoloji Mühendisi).

Figure 10. Two case models K-1 (Student) and K-10 (Geological Engineer).

nenlerden önceki yaşam alanları tamamen yıkılmış veya ciddi hasar görenler konteyner kentlere gittiler. Geri dönen depremzedelerden bazıları eski yerlerine dönerken, bazıları ise yeni ve daha güvenli olduğunu düşündükleri kırsal alanlara yerleşmeyi tercih ettiler (Göç ve yer değiştirme). Depremden hemen sonra yıkılan binaların da etkisiyle aşırı derecede su ve hava kirliliği ile karşı karşıya kaldık. İnsanlar, temiz su olmadığından dolayı bir süre duş, temizlik vs. gibi hijyen problemleri yaşadı. Temel ihtiyaçlarımızı dahi karşılamakta güçlük çektiğimizden bu tarz sorunları yaşamak da olağan bir durumdu (Kirlilik).

Katılımcıların farklılaşan kodları üzerinde durduğumuzda ise K-1'in depremin sosyo ekonomik ve mekânsal etkileri konusunda diğerlerinden farklı olarak "yardımlar", "sağlık koşulları", "yeniden inşa" ve "kent yapısı" gibi faktörlerin önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır (Şekil 10).

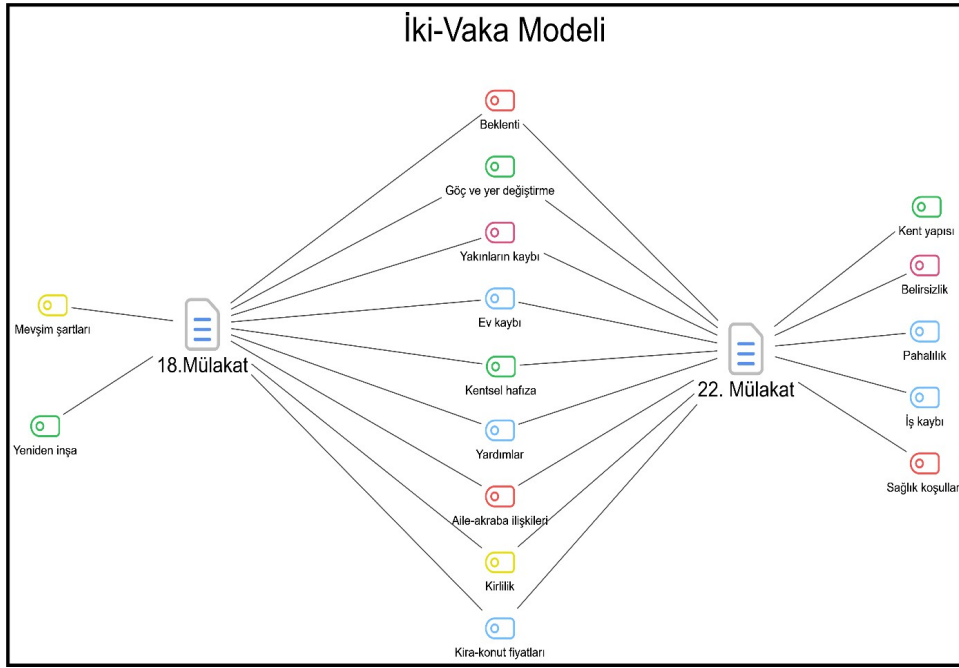
K-1: İlk etapta çadırdaki kaldık ve konfor alanı o şartlarda imkânsızdı. Daha sonra kiralık eve geçtik. Yerel yetkililer deprem sonrası oluşan hasarı onarmaya yönelik çalışmalar yaptı. Ayrıca da evsiz kalan insanların barınma ihtiyacını gidermeye çalıştılar (Yardımlar). Yeni yer seçimi için nezih bir yerde olması ve coğrafi olarak depreme dayanıklı olması önemlidir (Yeniden inşa). Evimiz deprem esnasında yıkıldığı için annem ile babamı enkazdan çıkardık. Onları enkazdan sağ bir şekilde çıkarttıktan sonra detaylı sağlık hizmeti almak için geçici olarak abimlerin yanına gittik (Sağlık koşulları). Kahramanmaraş'ta bölge bazlı yıkılan yerler vardı. Çarşı merkez tarafı tamamen yıkılmıştı. Üniversitenin yukarıları, Binevler ve kuzey çevre yolu tarafı biraz daha iyi durumda olduğundan insanlar bu taraflara yerleşmeyi seçti. Binevler tarafında nüfus olarak yoğunluk arttı. Depremden sonra böyle bir değişimin yaşanması da olağan karşılandı (Kent yapısı).

K-10: İnsanlar insanlıklarını maalesef ki depremden sonra kaybetti. Büyük bir felaket yaşamış olmamıza rağmen der çıkarmak yerine daha da vicdansızlaştık. Fırsatçı ev sahipleri arttı, hırsızlık yapanların sayısı arttı, insanların zor günlerinden yararlanan kişilerin sayısı maalesef ki arttı (Fırsatçılık). Depremi yaşadığım ev müstakil ve toplamda üç katlı olduğu için depremden sonra da aynı evimde yaşamaya devam ettim. Ancak

evin çevresinde binaların birçoğu yıkıldığından cadde üzerinde molozlardan geçmekte zorlanıyorduk. Yolların ulaşımına kapatılması sorunu vardı. Ayrıca yıkımlardan kaynaklı tozlar ağır şekilde hava kirliliğine sebebiyet veriyordu (Kirlilik ve altyapı sorunları). Depreme daha dayanıklı ve modern binaların inşa edilmesi, altyapının güçlendirilmesi ve afetlere karşı daha dirençli bir şehrin bizi karşılayacağını düşünüyorum. Ayrıca, tarım ve sanayi sektörlerinde de iyileştirmeler olacaktır (Beklenti ve İstihdam).

İki vaka modeli kullanılarak bir emekli (K-18) ile bir eczacının (K-22) görüş ve düşünceleri analiz edilmiştir. İlgili konuya yönelik olarak K-15 ve K-22, ait olduğu grubu temsil edebilecek meslek çeşitliliğine ve aykırılığa sahip olmasından dolayı seçilmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların ortaklaştığı ve ayrıştığı kodlar ortaya çıkmıştır. Ortaklaşan kodları değerlendirdiğimizde, "beklenti", "göç ve yer değiştirme", "yakınların kaybı", "ev kaybı", "kentsel hafıza", "yardımlar", "aile akraba ilişkileri", "kirlilik", "kira-konut fiyatları" gibi kodlarda katılımcıların hem fikir olduğu görülmektedir. Katılımcıların farklılaşan kodları üzerinde durduğumuzda ise K-22'nin depremin sosyo ekonomik ve mekânsal etkileri konusunda diğer katılımcılardan farklı olarak "kent yapısı", "belirsizlik", "pahalılık", "iş kaybı", ve "sağlık koşulları" gibi faktörler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 11).

K-18: Hiçbir yere gitmedim. Yıkılan binanın başında çocuklarımı çıkartmak için enkazı ellerimle kaldırmaya çalıştım. Deprem günü akşam çocuklarımın cansız bedenlerini defnetmek için hazırlığa başladık. Çok zor günlerdi. Ben üç evladımı da toprağa verdim (Yakınların kaybı). Depremden sonra yaklaşık 4 ay Niğde'de kaldık. Sonrasında Maraş'a geri döndük. Döndüğümüzde hava kirliliği sorunu büyük oranda devam ediyordu. Enkaz kaldırma ve yeni binaların inşası olduğundan her yer toz dumandı. Evini kaybeden ve evi hasarlı olan insanların çoğunluğu konteyner kentte kaldığından çöp ve hijyen sorunu vardı (Yer değiştirme ve kirlilik). Ev kiralari çok aşırı şekilde artış gösterdi. Ev sahipleri evleri yüzken bin yaptı. İnsanlar çok zor durumda kaldı. Kira fiyatlarının artmasından dolayı insanlar hasarlı yapılarla oturmayı tercih etmek durumunda kalmıştır (Kira konut fiyatları).



Şekil 11. İki vaka modeli K-18 (Emekli) ve K-22 (Eczacı).

Figure 11. Two case models K-18 (Retired) and K-22 (Pharmacist).

K-22: Deprem yaşanılalı bir yıl oldu. Ama baktığım zaman problemler devam ediyor. İş yerimin olduğu çevrede iş makineleri yoğun olarak çalışmakta ve tozu toprağı burada yaşayan herkesi etkilemektedir. Ekonomik olarak herkes gibi bizde çok büyük zarar ettik. Dükkanım ve bir evim yıkıldı. Canımızın sağ olduğuna şükrediyoruz. Depremden sonra mekânsal olarak yerinden edilen çok insan var. Nerde nasıl tekrar düzen kuracağı ise şu an belirsizliğini koruyor (Kirlilik ve Kayıplar). Maraş'ta o zamanlar temel ihtiyaçlarımızı karşılamamız mümkün değildi. Açık market, fırın, hastane bulmak imkânsızdı. Biraz uzaklaşmak iyi gelir diye düşündük. Kardeşim de çağırıp duruyordu. Eskişehir'e gitmeye karar verdik (Göç ve yer değiştirme).

Elde edilen bulgular, depremin ekonomik, sosyal, mekânsal, çevresel boyutta olumsuz etkiler bıraktığını ve bu olumsuz etkilerin sektörel kayıplar ve altyapı tahribatı gibi sonuçlarla ortaya çıkardığını göstermektedir. Depremin yeniden inşasına yönelik yapılan harcamalar, genel ekonomik durum ile doğrudan ilişkilidir; zayıf kurumsal yapıların ve hükümet harcamalarının yüksek olduğu yapılarda ekonomik kayıpların derinleşmesi daha muhtemeldir. Ayrıca deprem sonrası geçici barınma koşulları ve bunların karşılanması da kritik bir ekonomik faktördür. Depremzedeler için barınma alanlarında inşaat malzemeleri ve iş gücü üretimi artırılmaktadır. Ancak bu süreç, bazen gerekli planlama ve kaynak yönetimi yapılmadan uygulandığında maliyetleri yükseltmektedir. Deprem sonrasında halkın ekonomik durumlarının neler olacağı merak konusu olduğu vurgulanmıştır. Özellikle can kaybı ve maddi zararlar, insanların yaşamları üzerinde büyük bozulmalara neden olmuştur. Depremin ardından insanlar evlerini ve işlerini kaybetmiş, bu da istihdam kaybı ve gelirinin düşüklüğüne yol açmıştır. Bu çalışmada nitel bulgular, dört boyutun da önemli ve gerekli olarak algılanmasına rağmen, her birinin gerçek deneyimlerinin bağlamsal olarak değiştiğini göstermektedir.

5. Tartışma ve Sonuç

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş mer-

kezli depremler, Türkiye'deki en yıkıcı doğal felaketlerden biri olarak kabul edilmektedir. Deprem felaketi sonrasında insanların evini ve iş yerlerini kaybetmiş olması, depremzedelerin maddi durumlarının zayıflamasına neden olmuştur. Katılımcılar, barınma sorunu ile karşı karşıya kaldıklarını ve mevcut konutların zaten sınırlı durumda olduğundan depremle birlikte bu durumun daha da ciddileştiğini ifade etmişlerdir. Çadır ve konteyner kentler geçici barınma için uygun bir mekân olarak seçilmesinin yanında toplumsal dayanışmaya olanak sağlayan alanlar olmuştur. Depremzedelerin evlerinin hasar tespit durumları incelendiğinde, katılımcıların en fazla "ağır hasarlı" yapılara değindiği görülmektedir. Ağır hasarlı evlerde yapısal bütünlüğünün kalmadığı ve güvenli bir şekilde kullanımının mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Kayıpların yalnızca fiziksel yapıların yıkımıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda kişilerin sosyal ve ekonomik durumları üzerinde kalıcı etkiler yarattığını göstermektedir. İnsanlar kaybettikleri ev, iş ve diğer mal varlıkları nedeniyle ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Katılımcılar, depremden sonra kira fiyatlarının çok aşırı arttığını ve insanların ekonomik olarak zor zamanlarında vicdansızlaştıklarını söylemişlerdir. Deprem sonrası alım gücünün hiçbir şekilde olmadığı günler, insanların da her şeyi üç katına çıkardığı bir dönem haline gelmiştir. Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde kiralık daire ve konut fiyatları ciddi şekilde artmıştır. Ayrıca deprem sonrası toplumsal psikoloji ve güvenlik kaygıları da kiralara artan etkisini belirleyen faktörlerdendir. İnsanlar, güvenli bir yaşam alanına ihtiyaç duyduklarından konforlu ve dayanıklı konutlar talep etmişlerdir. Bu durum, sağlam konutların talebini artırmış ve dolayısıyla kiralara yansımıştır. Katılımcıların bazıları ise ev sahiplerinin kira artışı yapmalarından ötürü mecburiyetten hasarlı evlerinde oturmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Deprem felaketinde binaların hasar almış olması insanları yeni yer arayışına sevk etmiştir. Kahramanmaraş'tan göç edenlerin önemli bir kısmı, güvenli bir yer arayışıyla büyük şehirlere yönelmiştir. Bu süreçte, göçün sadece fiziksel bir hareketlilik değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal etkilerle de şekillenen bir olgu

olduğu görülmektedir. Depremzedelerin başka şehirlere göç etme sebepleri incelendiğinde, katılımcıların genelde eş, dost ve akraba yanına gittikleri bilgisine ulaşılmıştır. Deprem sonrasında bu şehirden en fazla Mersin, Kayseri, Konya, Sivas, Ankara ve Antalya gibi şehirlere göç etmişlerdir. Hellaç vd. (2023) çalışmasında, insanların barınma koşullarının yetersizliği ve güvenli olmayan yerlerin varlığı gibi durumlardan dolayı göç etme kararı aldıklarını vurgulamıştır. Bu cümlesiyle çalışmamızı destekler niteliktedir. Depremden sonra çadır ve konteyner kentlere geçişle birlikte yeni yaşam koşullarındaki dalgalanmaların artması, daha güvenli alanlara gitme arayışına yönelmektedir. Göç, sosyal ağların ve dayanışmanın yeniden yapılandırılmasında tetikleyici bir olgudur. Afacan & Işık (2023)'in çalışmasında, insanların bağlantıları sebebiyle göçler olurken aynı zamanda sosyal destek ağlarının yeniden kurulmasını sağlamada önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Bu durumda, sosyal iyileşmelerinin güçlendirilmesi ve dolayısıyla ruhsal iyilik halleri desteklenebilir. Çalışmasında, göç ve sosyal başa çıkma seçenekleri arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu söylerken, çalışmamızla benzer ifadeler kullanarak destekleyici niteliktedir. Öte yandan insanların göç kararları yalnızca güvenlik kaygısıyla sınırlanmamaktadır. Ekonomik olanaklar ve yaşam standartlarını artırma olanağı da bireyleri daha uygun yerlere yönlendiren kritik faktörler arasında yer almaktadır. Duruel (2023)'in araştırmasında, insanların afet sonrasında yaşam kalitelerini artırmak için göç ettikleri belirtilmektedir. Bu durum, hayatta kalma ve yeniden inşa etme çabalarının bir parçası olarak değerlendirilebilmektedir. Ayrıca bu çalışmada, katılımcıların bazıları tedavi için uygun sağlık hizmetleri sunan yerlere gitme gereksinimi duyduklarını belirtmiştir.

Depremler, toplumun sosyal dinamiklerini etkileyerek, yaşam kalitesinin yeniden yapılandırılmasıyla birlikte, sosyal tabakalaşmanın derinleşmesine neden olabilmektedir. İnsanların yaşadığı kayıplar bağların kopmasına ve travmaların ortaya çıkmasına, bu durum da sosyal dayanışmanın zayıflamasına neden olmaktadır. Çalışkan & Kaya (2021) çalışmasında, deprem sonrası yaşanan travmanın, bireylerin hayata karşı olan bakış açılarını değiştirdiğini ve toplumsal dayanışmayı zayıflattığını gözlemlemiştir. Bu tür felaketler bireylerin sosyal davranışlarını, ruh hallerini ve sosyal dayanışmalarını derinden etkilemektedir. Sosyal dayanışma, depremin ilk günlerinde özellikle kısa vadeli kriz yönetimi için hayati bir öneme sahiptir. Deprem sonrasında sosyal algıyı etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin incelenmesi, bireylerin travma sonrası iyileşme süreçlerini ve toplumsal ilişkilerin yeniden şekillenmesini anlamak için önemlidir. Deprem sonrası sağlanan sosyal destekler bireylerin travma sonrası iyileşme süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, deprem sonrasında eğitim ve sağlık koşullarının yetersiz kalması ve aksaması durumundan dolayı olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, depremde gerekli önlemlerin alınmadığını ve beklentilerinin her geçen gün azaldığını düşünmüşlerdir. Depremden sonra yaşanan olayların kişinin mevcut durumları ile ilgili endişelerini artırdığını ve gelecekte olabilecek olaylarla ilgili kaygı ürettiklerini vurgulamışlardır. Katılımcılar, çocukluklarının geçtiği sokakların yıkılması nedeniyle kimlik kaybı hissettiklerini belirtmişlerdir. Yeni yapılan binaların eski mahalle dokusunu korumadığını ve aidiyet duygusunu zayıflattığını vurgulamışlardır. Büyük bir kısmı, bazı mekânlara gidememe veya yaşadıkları anıları hatırlamak istememe gibi travmatik etkiler yaşadıklarını

dile getirmişlerdir. Özellikle mezarlık, okul ve cami gibi sembolik mekânların yıkılması, hafıza üzerinde derin bir iz bırakmıştır. Görüşmeciler yeniden yapılanmanın hızlı ilerlediğini, ancak tarihi dokunun korunmadığını ifade etmiştir. Akgül & Etlî (2023) çalışmasında, yıkılan yapılar ve kaybolan yaşam alanları yerleri değiştirilerek yeniden düzenlenirken, hafızada silinmez izler bıraktığını anlatmıştır. Bu bağlamda, depremin ardından yıkılan yapılar sadece fiziksel değil, aynı zamanda kültürel ve kolektif belleğin bir parçası haline gelmiştir. Kentteki anıların ve yerleşim yapılarının kaybolmasının toplumsal bellek üzerinde derin bir etki oluşturduğunu belirtmeleri, çalışmamızı destekler niteliktedir. Çelik (2023) ise farklı bir yönden bakarak çalışmasında, Kahramanmaraş depremi gibi büyük felaketlerin, kentsel hafızayı yeniden şekillendirdiğini, bireylerin yaşadıkları kayıplar ve dayanışma hikâyelerini paylaşarak, kolektif bir anlam ve bellek inşa ettiklerini söyleyerek çalışmadan ayrılmaktadır. Yıldız & Dursun (2024) çalışmasında Çelik (2023) 'i destekler ifadelerde bulunmuştur. Sosyal medyanın büyük felaketlerin ardından toplumsal hafızanın inşasında önemli bir rol oynadığını ve Kahramanmaraş depremleri sonrasında, medyada yayınlanan içeriklerin, insanların dayanışma ve yardımlaşma anlayışlarını pekiştirdiğini vurgulamıştır.

Deprem sonrası sağlık koşulları, sosyal algı ile eğitim kadar kritik bir boyuttur. Sağlık alanında depremden sonra etkilenen nüfusun akut ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanılmıştır. Acil öncelikler genellikle yiyecek, su ve barınak gibi temel ihtiyaçları içermiş ve genellikle acil sağlık dışındaki endişeleri gölgede bırakmıştır. Baumann vd. (2022) 'in çalışmalarında, deprem sonrası sağlık hizmetinde özellikle kadınlar ve çocuklar için lojistik zorluklar ve altyapı eksikliğiyle daha da kötüleşen tıbbi bakım sistemindeki önemli boşlukları vurgulamış, bu çalışmayı destekleyici ifadeleri söz konusu olmuştur. Yetersiz sağlık hizmetlerinin savunmasız nüfus kesimleri arasında ruh sağlığı sorunlarının şiddetlenmesine yol açtığı görülmektedir. Benzer şekilde, deprem felaketi sonrası ruh sağlığı sorunlarını azaltmada sosyal uyumun rolü belgelenmiştir. Hikichi vd. (2016), Japonya'nın Tohoku kentinde yürüttüğü araştırmalarda, felaketten önce daha güçlü sosyal ağlara sahip toplulukların daha iyi iyileşme sonuçları sergilediğini vurgulamaktadır. Ayrıca yeniden inşa sürecinin, sosyal yapıların korunmasıyla karmaşık bir şekilde bağlantılı olduğunu ifade etmişlerdir. Contardo & Figueroa (2021) çalışmasında, Şili'nin Talca kentinde 2010 yılında meydana gelen depremin yalnızca binaları yıkmakla kalmadığını, aynı zamanda bölgeyi karakterize eden sosyo-ekonomik ve kültürel çeşitliliği de bozduğunu vurgulamıştır. Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçesindeki sosyo ekonomik ve mekânsal boyuttaki yıkımı inceleyen bu çalışma ile aynı temalara odaklanmıştır. Yeniden inşa çalışması, toplum üyelerinin yerel gelenekleri ve sosyal bağları güçlendirmeleri için bir fırsat haline gelmiş ve yıkımdan sonra kent kültürünü korumaya yönelik yenilenen bir bağlılığı göstermiştir. Ayrıca, felaket sonrası sosyal kuruluşların ortaya çıkması, toplumsal dayanıklılıkta önemli bir faktör olarak dikkat çekmektedir. Berno (2017) 'un çalışmasında, Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde sosyal girişimciler, yerel hükümet çabalarının geride kaldığı yerlerde devreye girerek, yerel katılım duygusunu teşvik eden ekonomik iyileşme için sürdürülebilir modeller oluşturmuştur. Bu girişimler, toplumsal bağların yeniden inşasında ve gıda güvenliğinin artırılmasında önemli rol oynamış ve böylece deprem sonrası iyileşme çabalarında aktif yurttaş katılımının önemini vurgulamıştır.

Depremden sonra çalışma alanında yaşanan çevre sorunları incelendiğinde, "hava ve su kirliliği" problemi ilk sırada gelmektedir. Katılımcılar, su yapılarındaki kirlilikle birlikte yapıların yıkımı esnasında da hava kirliliğinin ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Yüzeysel suyu ve yer altı suyunun özellikle depremin şiddetiyle birlikte boru hatlarının hasar görmesi sonucu kirlendiği vurgulanmıştır. Bu süreçte yaşanan bir diğer çevre sorunu hijyen ve temizlik sorunudur. Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerindeki alanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Depremler sonrası ortaya çıkan çevresel sorunların inşaat faaliyetleriyle daha da derinleştiği görülmektedir. Kahramanmaraş'taki inşaat ve geri dönüşüm süreçleri de çevresel sorunların yönetilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ulucan & Alyamaç (2023) çalışmalarında, depremin ardından yeniden inşaat sürecinde bilinçli yaklaşımların hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından hayati bir adım olacağını vurgulamışlardır. Katılımcıların çevresel sorun olarak ifade ettiği bir diğer problem çöp sorunudur. Depremden sonra altyapının yetersiz kalması, atıkların kontrolsüz bir şekilde yayılmasına yol açmaktadır. Avlar vd. (2022) 'ı çalışmasında, geçici barınma koşulları hijyen standartlarının korunmasının olumsuz sağlık durumunun azaltılması için kritik olduğuna değinmişlerdir. Deprem sonrasında çöp toplama ve atık yönetimi süreçlerinin hızlı ve etkin bir şekilde organize edilmesi gerektiğini ifade ederek, bu çalışmayla benzer sonuçları vurgulamışlardır.

Depremden sonra kent genelinde hasar tespit süreci yürütülmüştür. Hasar tespit süreçleri, zarar gören yapıların güvenliği açısından kritik öneme sahiptir, çünkü bu yapıların risk düzeylerini belirlemek, olası çözümleri geliştirmek için gereklidir. Hasar tespit çalışmaları, özellikle yerel yönetim ve ilgili afet yönetim kuruluşları tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmalar, genellikle gözlemci heyetler tarafından yürütülen saha çalışmaları, yapısal incelemeler ve performans değerlendirmeleri ile gerçekleştirilmektedir. Katılımcılara göre binaların hasar tespitleri ile yapıların inşasında kullanılan malzeme kalitesi arasında doğrudan ilişki vardır. Geneli, yapıların kalitesiz malzeme ile yapıldığını ve depreme dayanıklı olmadığını vurgulamıştır. Kandemir (2022) çalışmasında, insanların deprem korkusuyla birlikte mekân tercihlerinde değişiklik olduğunu belirtmiş ve risk faktörünü hesaplayarak fay hattından uzak yerlerin tercih edildiğini söylemiştir. Bu ifadeler çalışmamızı destekleyici niteliktedir. Bayramoğlu & Yurdakul (2020) çalışmasında, insanların şehirdeki çok katlı binalardan kaçarak doğal ve kırsal alanlardaki müstakil evleri tercih ettiklerini vurgulamışlardır. Ayrıca bu durumun hem ruhsal rahatlama hem de fiziksel güvenlik açısından önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamızda depremedelerin az katlı veya müstakil evde yaşamak istediklerini belirtmeleri, benzer söylemler olduğunu göstermektedir. Montazeri vd. (2005) 'nın çalışmalarında farklı bir perspektiften inceleme söz konusudur. İnsanların depremde kaybettikleri can ve mal kayıplarının, yaşam alanlarının üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Montazeri ve ekibi, depremden sonraki can kayıplarının psikolojik sıkıntıyı artırarak insanların yer tercihlerini ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde Nguyen vd. (2020) 'ın çalışmaları, depremde evlerinin hasar durumunun deprem sonrasında konut tercihlerinde nasıl bir yerde oturmak istediklerini belirlediği bilgisine ulaşmışlardır. Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçesinde, depremden sonra yeniden yapılanmalara odaklanılarak daha dirençli bir kent yapısı

kurma çabası ve girişimi olmalıdır. Kent merkezinin deprem öncesi ve sonrasında değerlendirmeleri yapılırken, kamu güvenliği, ulaşım, sosyal hizmetler gibi alanlarda yapılan entegre çözümlere odaklanılmalıdır. Ayrıca, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve kent sakinleri arasında güçlü bir iş birliği ve iletişim ağı kurularak, planlama sürecinin etkili şekilde yürütülmesi sağlanacaktır. Bu tür çok paydaşlı yaklaşımlar, gelecekte benzer afetlere karşı dirençli ve sürdürülebilir bir Kahramanmaraş kenti oluşturulmasına önemli katkılar sunacaktır.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazarlar, bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. *The authors declared that there is no conflict of interest within the scope of this study.*

Etik Kurulu Onayı/ Ethics Committee Approval: Bu çalışma için 29.03.2023 tarihinde Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunda E. 204167 sayı numarası ile Etik Kurul Belgesi alınmıştır. *For this study, an Ethics Committee Certificate was obtained from the Social and Human Sciences Ethics Committee on 29.03.2023 with the number E. 204167.*

Yazar katkısı/Author Contribution: Çalışmanın tasarımı Ş.N.; literatür araştırmasını Ş.N., ve N.K.; saha çalışması ile veri temini ve derlemesini Ş.N.; verilerin işlenmesi ve analizini Ş.N.; şekil, tablo ve yazılım hazırlığını Ş.N.; bulguların yorumlanmasını Ş.N., ve N.K.; makalenin yazımı, düzenlenmesi ve kontrolünü ise yine Ş.N., ve N.K.; gerçekleştirmiştir. *The design of the study was carried out by Ş.N.; the literature search was carried out by Ş.N., and N.K.; the fieldwork and data collection were carried out by Ş.N.; the data processing and analysis were carried out by Ş.N.; the figure, table and software preparation were carried out by Ş.N.; the interpretation of the findings were carried out by Ş.N., and N.K.; and the writing, editing and checking of the article were carried out by Ş.N., and N.K.*

Kaynakça

- Afacan, E., & Işık Afacan, M. (2023). Türk spor gazetelerinde deprem algısı: 2023 Kahramanmaraş depremi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 844-860. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1265541>
- Alemdar, Z., & Caymazer, D. (2018). Kentsel dönüşüm kapsamında çok katlı betonarme bir binanın deprem performansının değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 273-283. <https://doi.org/10.17714/gumusfenbil.368959>
- Arce, A., Jiménez Rios, A., Tomic, I., & Biggs, D. (2024). Structural analysis of the sympathetic restoration and conservation of the gopinath temple, kathmandu, Nepal. *Heritage*, 7(1), 3194-3210. <https://doi.org/10.3390/heritage7060151>
- Avlar, E., Limoncu, S., & Tızman, D. (2022). Deprem sonrası geçici barınma birimi: CLT E-BOX. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 38(1), 471-482. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.1027894>
- Baumann, D. (2022). *Cosmology* (477 pages). ISBN: 978-110-88380-7-8. Cosmology and General Relativity Published. <https://doi.org/10.1017/9781108937092>

- Bayramoğlu, E., & Yurdakul, N. M. (2020). Trabzon 100.yıl parkı ve çevresinin rekreasyon potansiyelinin saptanması. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(1), 38-46. <https://doi.org/10.24011/barofd.621911>
- Berno, T. (2017). Social enterprise, sustainability and community in post-earthquake Christchurch: Exploring the role of local food systems in building resilience. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 11(1), 149-165. <https://doi.org/10.1108/JEC-01-2015-0013>
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analizin kullanımını. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 1-26. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m>
- Contardo, Inzulza. J. & Figueroa, Moran. P. (2021). Who has benefited a socio-ecological chronology of urban resilience in the early reconstruction of Talca after the 27-f earthquake Chile 2010-2012. *Sustainability*, 13(6), 1-17. <https://doi.org/10.3390/su13063523>
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Sage.
- Çalışkan, A., & Kaya, G. (2021). Deprem sonrasındaki toplumsal dayanışma pratiklerinin sosyolojik görünümü: İzmir depremi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1052-1077. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.878817>
- Çelik, H., Baykal, N., & Memur, H. (2020). Qualitative data analysis and fundamental principles. *Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 379-406. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m>
- Çoban, M., Sözbilir, M., & Göktaş, Y. (2017). Deprem deneyimini yaşamış kişilerin deprem öncesi hazırlık algılarının belirlenmesi: bir durum çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 113-113. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.281721>
- Dal Zilio, L., & Ampuero, J.-P. (2023). Earthquake doublet in Turkey and Syria. *Communications Earth & Environment*, 4, Article 71. <https://doi.org/10.1038/s43247>
- Demir, A. (2023). TBEC 2018 ve TEC 2007 sismik kodlarının maksimum ve artık yer değiştirme talepleri ile karşılaştırılması. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 29(5), <https://doi.org/10.5505/pajes.2022.11268>
- Dilekli Karatay, Z. & Çilmi, M. (2024). Deprem sonrası yaşanan zorunlu göç ve istihdam problemi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1), Deprem Özel Sayısı, 314-333. <https://doi.org/10.54688/ayd.1404876>
- Dişkaya, F. & Emir, Ş. (2021). Ahp-topsis bütünlük yaklaşımıyla deprem riski tabanlı İstanbul ili kentsel dönüşüm öncelik sıralaması. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 203-223. <https://doi.org/10.35341/afet.983105>
- Doğan, G. Arslan, H. M., & İlki, A. (2023). Smart method recommendations for the detection of post-earthquake damages in buildings. In M. Papadrakakis & M. Fragiadakis (Eds.), *9th ECCOMAS Thematic Conference on Computational Methods in Structural Dynamics and Earthquake Engineering Proceeding Volume I* (ss. 1214- 1226). Ecomas Proceedia. <https://doi.org/10.7712/120123.10470.20866>
- Doyran, M. (2023). 1939 ve 1992 yıllarında meydana gelen depremlerin Cumhuriyet gazetesine yansımaları. *Mavi Atlas*, 11(2), 321-334. <https://doi.org/10.18795/gumusma- viatlas.1352193>
- Erdoğan, C., & Aksoy, Ö. (2020). Deprem stresi ile baş etme stratejileri Balıkesir örneği. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(2), 88-103. <https://doi.org/10.38004/sobad.70407>
- Galasso, C. & Opabola, A. E. (2024). The 2023 Kahramanmaraş earthquake sequence: finding a path to a more resilient, sustainable, and equitable society. *Communications Engineering*, 3(1), 1-24. <https://doi.org/10.1038/s44172-024-00170-y>
- Gözükızıl, C. A., & Tezcan, S., (2023), Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri. *Kent Akademisi Dergisi*, 16(1), 97-114. <https://doi.org/10.35674/kent.1353445>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (5. Baskı). ISBN: 978-975-02512-7-6, s: 479, Seçkin Yayıncılık. <https://www.seckin.com.tr/kitap/sosyal-bilimlerde-arastirma-yontemleri>
- Gkougkoustamos, I. (2023). Correlation of ground deformation induced by the 6 february 2023 m7.8 and m7.5 earthquakes in turkey inferred by sentinel-2 and critical exposure in Gaziantep and Kahramanmaraş cities. *Geohazards*, 4(3), 267-285. <https://doi.org/10.3390/geohazards4030015>
- Hancılar, U., Şeşetyan, K., & Çaktı, E. (2019). İstanbul'daki 2000 Yılı Sonrası Binalar İçin Tasarım Depremi Altında Karşılaştırmalı Yapısal Hasar ve Mali Kayıp Tahminleri. *Teknik Dergi*, 30(3), 9107-9123. <https://doi.org/10.18400/tekderg.326939>
- Hikichi, H., Sawada, Y., Tsuboya, T., Aida, J., Kondo, K., Koyama, S., & Kawachi, I. (2017). Residential relocation and change in social capital: a natural experiment from the 2011 great east japan earthquake and tsunami. *Science Advances*, 3(7). <https://doi.org/10.1126/sciadv.1700426>
- Hussain, E., Kalaycıoğlu, S., Milliner, C., & Çakır, Z. (2023). Pre-conditioning The 2023 Kahramanmaraş (Türkiye) Earthquake Disaster. *Nature Reviews Earth & Environment*, 4(5), 287-289. <https://doi.org/10.1038/s43017-023-00411-2>
- Kandemir, E. Ç. (2022). Sismik taban izolatörlü yapıların yakın ve uzak fay depremleri altındaki davranışlarının dalgacık dönüşümü ile incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 257-268. <https://doi.org/10.53433/yyufbed.1072327>
- Karasözen, E., Büyükkapınar, P., Ertuncay, D., Havazlı, E., & Oral, E. (2023). A call from early-career Turkish scientists: Seismic resilience is only feasible with "earthquake culture". *Seismica*, 2(3), Article 1012. <https://doi.org/10.26443/seismica.v2i3.1012>
- Koç, Z., & Geçit, Y. (2021). Sosyal bilgiler dersinde uygulanan yaratıcı drama etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 174-196. <https://doi.org/10.35675/befdergi.720684>
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach* (3. Baskı). Sage Publications.
- Nalbantoğlu, İ., Çalışkan, A. Ş., Akdağ, S., & Toklucu, A. T. (2024). Kahramanmaraş depremi sonrasında depremzedelerin algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 8(1), 63-77. <https://doi.org/10.55109/tushad.1478451>
- Nguyen, C., Noy, I., Sommervoll, Dag E., & Yao, F. (2020). *Redrawing of a housing market: Insurance payouts and housing market recovery in the wake of the Christchurch earthquake of 2011* (CESifo Working Paper No. 8560). CE-Sifo. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3699240>
- Özgen, N. (2016). Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve analizi. İçinde Özgen, N. (Ed), *Beşerî Coğrafya 'da Araştırma*

- Yöntemleri ve Teknikler (ss. 157-198). Pegem Yayıncılık.
<https://doi.org/10.14527/978605318748-6>
- Patton. M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd Ed.). Sage Publications.
<https://doi.org/10.1177/1035719X030030021>
- Peker, A. E., & Şanlı, İ. (2022). Deprem ve göç ilişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ deprem örneği. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 125-154. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2369450>
- Sezgin, S. (2025). Practices for disabled people in local governments: A review of strategic plans of Istanbul metropolitan municipality. In Berkün, S. (Ed), *City in terms of disadvantaged groups*. Özgür Publications.
<https://doi.org/10.58830/ozgur.pub676.c2825>
- Tekindal, M. & Tonbalak, K. (2021). Nitel araştırmalarda meta-sentezin kapsamı ve yaşlılık alanında meta-sentez örnekleri. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 21(2), 235-268.
<https://doi.org/10.54961/uobild.1036670>
- Terzi, Ö. & Dündar, C. (2023). Problem of unaccompanied children in the earthquake: insufficient enrollment. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 17(4), e360.
<https://doi.org/10.1017/dmp.2023.34>
- Tunçalp, D. (2021). Nitel araştırmalarda paradigmlar, yöntem-bilimleri ve araştırma titizliği. *Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-47,
<https://doi.org/10.15659/yoad.6.2.001>
- Türkcan, B., Kışla, G.Ş.H., & Bucak, Ç. (2023). Deprem ve konut fiyatları ilişkisi: Konutlarda depreme dayanıklılık ekseninde İstanbul ve İzmir analizleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 8(3), 131-143. <https://doi.org/10.17211/tcd.1338125>
- Ulucan, M., & Alyamaç, K. E. (2023). Farklı oranlarda geri dönüşümlü beton agregaları kullanılarak üretilen betonların çevresel etki değerlendirmelerinin yapılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 23(2), 438-447. <https://doi.org/10.35414/akufemubid.1133802>
- Yılmaz, S., Karakayalı, O., Çetin, M., Eroğlu, S., Dikme, Ö., & Akoğlu, H. (2023). Emergency medicine association of Turkey disaster committee summary of field observations of february 6th Kahramanmaraş earthquakes. *Prehospital and Disaster Medicine*, 38(3), 415-418.
<https://doi.org/10.1017/s1049023x23000523>